

www.musavat.com

ÜSƏVAT

Xəbər

Ölkədə
mart
yoluxması

yazısı səh.13-də

Qurucusu: Rauf Arifoğlu Həftəlik qəzet 11-17 mart 2026-cı il Çərşənbə № 10 (8859) Qiyməti 1 manat

Ölkə

**Azərbaycana PKK
təhlükəsi xəbərdarlığı**

Türkiyə və ölkəmizin
sərhədlərində yeni
gərginlik ocağı
yarana bilər

yazısı səh.4-də

Mavi Xəzərin qara günləri

yazısı səh.3-də

**Naxçıvan Ali Məclisinin
sədri üçün 5 il şərti ləğv
olundu**

yazısı səh.4-də

**Gümrüdəki 102-ci baza
"tərk-silah edilir" iddiası**

yazısı səh.8-də

**Müctəbə Xamenei nə vaxt üzə
çıxacaq?**

yazısı səh.5-də

**Hörmüz boğazı
uğrunda mübarizə**

yazısı səh.9-da

**Üç dövlət qurumu barədə
araşdırma başlandı**

yazısı səh.10-da

Piylənmə Azərbaycanı "yeyir"

yazısı səh.11-də

**Qızılın unsiyası 10 min
manata çata bilər**

yazısı səh.12-də

**Bakının zibil probleminin
içindən çıxan "əmma"**

yazısı səh.14-də

**Avropa Şurasının
hesabatına etiraz**

yazısı səh.2-də

**Xaçmazdakı qətlə üzə çıxardığı
gerçək - "ChatGPT"...**

yazısı səh.15-də

KOŞTANIN BAKIYA İLK SƏFƏRİNİN SİFRƏLƏRİ

Avropa İttifaqı Yaxın Şərqdə sürətlə dəyişən
geosiyasi şəraitdə Cənubi Qafqazda
təsirlərini artırır

yazısı səh.9-da

İranın "Qorbaçov"u...

**İki azərbaycanlıdan hansı Tehrandə
söz sahibi olacaq: Müctəbə, yoxsa
Məsud?**

yazısı səh.7-də

**İrandakı
müharibədən
sonra çox şeylər
dəyişəcək - Elçin
Mirzəbəylinin
şərhi**

yazısı səh.5-də

Mikayıl Cəbbərov

**İqtisadiyyat
naziri
niyə
narazıdır?**

yazısı səh.10-da

**Paşinyan
üçün həm
test, həm
risk**

yazısı səh.6-da

Sabah YAP rəhbərliyi niyə toplanır?

Yeni Azərbaycan Partiyası (YAP) İdarə Heyətinin iclası keçiriləcək. Bunu Modern.az-a açıqlamasında Milli Məclisin deputatı, YAP İdarə Heyətinin üzvü Elnarə Akimova deyib.

O, qeyd edib ki, iclas martın 12-si saat 15:00-da başlayacaq. E.Akimova iclasın gündəliyinin hələ məlum olmadığını deyib.

Cəriməni vaxtında ödəməyənlər üçün yeni qaydalar

Azərbaycanda cərimənin məcburi tutulması qaydalarında dəyişiklik edilib.

Dəyişikliyə əsasən, məhkum cəriməni müəyyən edilmiş müddətdə ödəmədikdə cərimə növündə cəzanın icrası hökmü çıxarmış məhkəmə tərəfindən məcburi qaydada icraya yönəldilməklə həyata keçiriləcək. Bu halda cərimə ilk növbədə məhkumun əməkhaqqına və ya başqa qazancına yönəldiləcək. Məhkumun əməkhaqqı və ya başqa qazancı olmadıqda, yaxud məhkumun əməkhaqqı və ya başqa qazancı cərimənin tamamilə ödənilməsi üçün kifayət etmədikdə cərimə məhkumun xüsusi mülkiyyətdə olan əmlakına və ya ümumi mülkiyyətdə olan payına yönəldiləcək və bu halda "İcra haqqında" qanunun tələbin borcunun əmlakına yönəldilməsi ilə bağlı müddəaları tətbiq olunacaq.

Daha 5 azərbaycanlı Ukraynada həlak oldu

Rusiya-Ukrayna müharibəsində Azərbaycan əsilli hərbiçilərin ölüm və itkin düşməsi halları qeydə alınmağa davam edir. Məlumatlara görə, döyüşlərdə daha 5 həmyerlimizin ölüm faktı təsdiqlənib. Belə ki, Rusiya ordusunun sıralarında vuruşan Rəhimov Rafiq Ənvər oğlu (1983-cü il təvəllüd), Qəribov Teymur Əmrəh oğlu (1989-cü il), Həsənov Sadıx Qabil oğlu (1978-ci il), Abdullayev Rəşid Nizaməddin oğlu (1989-cu il) və Aydoğan Səbahəddin İzzəddin oğlu (2001-ci il) Rusiya-Ukrayna cəbhəsinin Donetsk, Zaporıyyə və Xarkov vilayətləri istiqamətlərində keçirilən döyüş əməliyyatlarında həlak olub.

Xatırladaq ki, Rusiya-Ukrayna müharibəsində bu vaxta qədər yüzlərlə azərbaycanlı heyatını itirib yaxud itkin düşüb.

Avropa Şurasının hesabatına etiraz

Medianın İnkişafı Agentliyi Avropa Şurasının Avropada mətbuat azadlığının vəziyyətinə dair 2025-ci il üzrə illik hesabatda Azərbaycanın media mühiti ilə bağlı birtərəfli və qərəzli mövqeyinə etiraz edib.

Beyanatda xüsusilə bildirilir ki, "Media haqqında" Qanuna 2025-ci ildə edilmiş dəyişikliklərlə bağlı hesabatda əks olunan yanaşmalar spekulativ xarakter daşıyır.

"Media haqqında" Azərbaycan Respublikası Qanununa edilən dəyişikliklər cəmiyyətin və media ictimaiyyətinin tövsiyələri, istek və təklifləri əsas götürülməklə irəli sürülmüşdür ki, burada əsas məqsəd ölkəmizin informasiya mühitinin qorunaraq sağlamlaşdırılması, media brendinin möhkəmləndirilməsi və peşəkar jurnalistin nüfuzunun gücləndirilməsi, cəmiyyətin tələblərini nəzərə alaraq informasiya məkanında bu və ya digər neqativ hallara qarşı mübarizə kontekstində dövlət tənzimlənməsində həssaslığın artırılması, çevikliyin təmin olunmasıdır.

Bu tip spekulativ yanaşmalardan biri də çap mediası subyektlərinə dair fikirlərdə təzahür edir. Halbuki hesabatda göstərilənlərdən fərqli olaraq müvafiq dəyişikliklərdə ümumən media subyektlərinin adlarında ictimai qaydaya, mədəniyyətə və əxlaq zidd olan, istifadəçiləri yanılda birləşdirməklə irəli sürülmüşdür ki, burada əsas məqsəd ölkəmizin informasiya mühitinin qorunaraq sağlamlaşdırılması, media brendinin möhkəmləndirilməsi və peşəkar jurnalistin nüfuzunun gücləndirilməsi, cəmiyyətin tələblərini nəzərə alaraq informasiya məkanında bu və ya digər neqativ hallara qarşı mübarizə kontekstində dövlət tənzimlənməsində həssaslığın artırılması, çevikliyin təmin olunmasıdır.

Buraxılış imtahanında suallar yenə çətin olub? - DİM-dən açıqlama

"Dövlət İmtahan Mərkəzi (DİM) tərəfindən keçirilən buraxılış və qəbul imtahanlarının məzmununu müəyyən edirlərken istinad etdiyi metodiki çərçivə çox aydın və birmənalıdır. Bunlar hazırda ölkəmizdə qüvvədə olan təhsil proqramı, dərslərlər və onların əsasında hazırlanmış buraxılış imtahanı proqramlarıdır".

Bu barədə APA-nın sorğusuna cavab olaraq DİM-dən bildirilib.

Qeyd olunub ki, imtahanların məzmununu hazırlanarkən qeyd olunanlar nəzərə alınır: DİM tapşırıqlarının müəkkəblilik dərəcəsinə də toxunub. Bildirilib ki, hər bir

imtahanda müxtəlif hazırlıq səviyyəsinə malik iştirakçıları bir-birindən fərqləndirmək üçün bütün fənlər üzrə test blokunda asan, orta və çətin test tapşırıqlarından istifadə edilir: "Çünki imtahanda yalnız zəif və orta hazırlıqlı abituriyent deyil, yaxşı hazırlıqlı iştirakçılar da bir-birindən fərqləndirmək tələb olunur. Ümumiyyətlə, imtahanın asan və ya çətin olması nisbi bir məsələdir. İmtahan iştirakçısının hazırlıq səviyyəsinə görə bu, əlbəttə, dəyişir. Hər hansı bir tapşırıq kimə görəse çətin, kimə görəse asan ola bilər. Ancaq ənənəvi təhlillər göstərir ki, test tapşırıqlarının çətin olması

mövcud deyildir və ölkədə ifadə azadlığı hüquqi və praktiki olaraq tam təmin edilmişdir".

Beyanatda vurğulanır ki, Azərbaycan irqi, dini, mənşə, cinsi, etnik, habelə peşə mənsubiyyətindən asılı olmayaraq bütün vətəndaşlar qanun qarşısında bərabər məsuliyyət daşıyır: "Hesabatda adı hallanan konkret şəxslərlə bağlı məsələ üzrə işə bildiririk ki, ictimaiyyətə açıq olan iş materiallarının təfərrüatlarından həmin şəxslərin peşə fəaliyyətləri ilə onlara qarşı irəli sürülmüş cinayət və inzibati ittihamlar arasında heç bir əlaqənin olmadığı, müvafiq iddiaların, sadəcə, uğursuz manipulyasiya cəhdlərini ifadə etdiyi aydın görünür".

Sonda vurğulanır ki, Azərbaycanla bağlı belə hesabatlar hazırlanarkən rəsmi mövqeyin nəzərə alınmaması, faktların deyil, ehtimalların, subyektiv rəy və mülahizələrin əsas götürülməsi təəssüf doğurur.

İlə bağlı bəzi iştirakçılar tərəfindən səsləndirilən mülahizələr həqiqətə uyğun olmur. İmtahanın müəkkəblilik dərəcəsi sosial şəbəkələrdə yazılanlara əsasən müəyyən edilmir. Bunu əsasən hər imtahandan sonra zəif hazırlıqlı iştirakçılar yazırlar. Bu hər il təkrarlanır.

Hazırda yekun imtahan nəticələri elan olunmayıb. Ona görə də heç kəs konkret fikir söyləyə bilməz. Nəticələr elan olunduqdan sonra lazımı göstəricilər ictimaiyyətə təqdim olunur. Həmin vaxt biz görürük ki, imtahan normal olub və iştirakçıların bilik səviyyələrinə uyğun normal sıralanması həyata keçirilib.

DİM imtahanlardan dərhal sonra bütün tapşırıqları və onları izahını da mərkəzin saytına və sosial şəbəkə hesablarına yerləşdirir. İmtahanda iştirak edənlər, həmçinin valideynlər, müəllimlər, ekspertlər bütün test tapşırıqları ilə tanış ola bilərlər. Sual kitabçaları da imtahan iştirakçılarına verilir. Bütün bunlar imtahanın məzmununun ictimaiyyət üçün nə qədər açıq olmasının bariz göstəricisidir".

Qeyd edək ki, DİM martın 9-da tam (11 illik) orta təhsil səviyyəsi üzrə buraxılış imtahanı keçirib.

Bakıda 4 min manat qazananlar kimlərdir?

2025-ci ildə Bakıda muzdlı işləyənlərin orta aylıq nominal əməkhaqqı 1381 manat təşkil edib. Bu barədə Bakı Şəhər Statistika İdarəsi məlumat yayıb. Bildirilib ki, paytaxtda orta aylıq əməkhaqqı 2024-cü illə müqayisədə 8,6 faiz artıb.

Qeyd edək ki, 2025-ci ilin ilkin məlumatlarına əsasən, ölkə üzrə Azərbaycan iqtisadiyyatında muzdlı çalışan işçilərin orta aylıq nominal əməkhaqqı da artaraq 1102,9 manat olub. Bu göstərici 2024-cü illə müqayisədə 9,3 faiz çoxdur.

Statistik məlumatlara görə, Bakıda əməkhaqqı səviyyəsinə görə ən yüksək gəlir mədəniyyət sahəsində qeydə alınıb və bu sahədə orta aylıq əməkhaqqı 4028,4 manat təşkil edib. İkinci yerdə maliyyə və sığorta fəaliyyəti (2877,6 manat), üçüncü yerdə isə informasiya və rabitə sahəsi (1883,8 manat) qərarlaşıb.

Nisbətən yüksək maaş verilən digər sahələrə peşə, elmi və texniki fəaliyyət (1831,8 manat), dövlət idarəetməsi və müdafiə, sosial təminat (1669,2 manat) və nəqliyyat və anbar təsərrüfatı (1559,2 manat) daxildir.

Digər sahələrdə isə orta aylıq əməkhaqqı daha aşağıdır. Belə ki, elektrik enerjisi, qaz və buxar istehsalı və təchizatı sahəsində əməkhaqqı 1323,5 manat, tikintidə 1221,2 manat, daşınmaz əmlakla əlaqədar əməliyyatlarda 1130,3 manat, istirahət, əyləncə və incəsənət sahəsində 1072,6 manat, emal sənayesində 1002,3 manat təşkil edir.

Nisbətən aşağı əməkhaqqı təhsil (989 manat), səhiyyə və sosial xidmətlər (968 manat), su təchizatı və tullantıların emalı (903,2 manat), ticarət və nəqliyyat vasitələrinin təmiri (871,8 manat), turizm və ictimai işə (755,1 manat), kənd təsərrüfatı, meşə təsərrüfatı və baliqçılıq (682,5 manat) və inzibati və yardımçı xidmətlər (623 manat) sahələrində qeydə alınıb.

Xəzərdə suyun səviyyəsi tarixi minimuma yaxınlaşır. Bu isə ciddi narahatlıq doğurur. Ekoloq Ənvər Əliyev “Yeni Müsavat”-a açıqlamasında bildirib ki, Xəzər dənizinin səviyyə təbəddüdü, yeni enməsi və qalxması onun təbii xüsusiyyətidir. Bu, dənizin xarakterinə xas olan bir haldır. Tarixən milyon illər ərzində Xəzər dənizi dəfələrlə enib və qalxıb: “Elə dövrlər olub ki, Xəzərin suları Moskva ətrafına, Valday silsiləsinə qədər gedib çatıb. Başqa zamanlarda isə Arahq dənizi ilə birləşdiyi dövrlər də olub. Bəzi mərhələlərdə isə dəniz xeyli çökülərək quruyub, hətta iki hissəyə bölünüb; məsələn, Balaxanı ərazisində göl əmələ gəlib, şimal hissəsi isə xeyli quraqlaşmış. Yeni Xəzər dənizi üçün səviyyənin enib-qalxması adi və təbii prosesdir. Bizim dövrümüzdə də bunun şahidi olmuşuq. Məsələn, 1970-ci illərdə Xəzər dənizinin səviyyəsi kəskin şəkildə enmişdi. O zaman Sovet İttifaqı dövrü idi və müxtəlif təkliflər irəli sürülürdü. Bəziləri şimal çaylarının sularını Xəzərə yönəltməyi təklif edirdi.

Digər bir fikir isə Xəzərin ən böyük su çıxışı olan Qara-Boğaz-Göl ilə bağlı idi. Bu körfəzdə Xəzərin suyu şəlalə kimi axıb gedirdi. Buna görə də 1970-ci illərdə həmin keçidi bağladılar. Lakin bir müddət sonra Xəzərin səviyyəsi sürətlə qalxmağa başladı və bu, ciddi problemlər yaratdı. Sahilboyu infrastrukturları su altında qaldı. Məsələn, Lənkəran istiqamətinə gedən dəmir yolu bəzi yerlərdə suyun altında qaldığından relslər havada asılı vəziyyətdə qalmışdı.

Nəticədə qərara alındı ki, Qara-Boğaz-Göl yenidən açılsın. Türkmənistan ərazisində təxminən 200 metrlik kanal açıldı və bundan sonra Xəzərin səviyyəsi tədricən sabitləşməyə başladı. Beləliklə, Xəzər dənizi həm enəndə, həm də qalxanda müəyyən problemlər yaradır. Ona görə də onun səviyyəsinə süni müdaxilə etmək əvəzinə, təbii proseslərin öz axarı ilə davam etməsi daha məqsəduşundur. Milyon illər ərzində necə formalaşıbsa, həmin təbii balansın qorunması vacibdir”.

Ekoloqun fikrincə, hazırda da ehtimal olunur ki, müəyyən müddətdən sonra Xəzərin səviyyəsi yenidən qalxmağa başlaya bilər. Bu səbəbdən sahilboyu ərazilərdə yeni tikinti və infrastruktur layihələrində ehtiyatlı davranmaq lazımdır: “Ümumilikdə Xəzər dənizi təxminən 4 milyon kvadratkilometr ərazidən su toplayır. Ona axan çayların hövzəsi çox böyük ərazini əhatə edir və bu bölgələrdə baş verən iqlim dəyişiklikləri dənizin sə-

Mavi Xəzərin qara günləri

Dənizin suyunun səviyyəsində tarixi eniş - eyni proseslər paralel şəkildə Kür hövzəsində də baş verir

viyyəsinə ciddi təsir göstərir.

Məsələn, son dövrlərdə bəzi regionlarda quraqlıq müşahidə olunsada, digər yerlərdə yağıntılar artmağa başlayıb. Naxçıvanda bir il əvvəl yağıntıların təxminən 40 faiz artdığı qeydə alınıb. Lakin Türkiyə, İsrail və İranın bəzi bölgələrində quraqlıq hələ də davam edir. Xəzərin əsas su mənbəyi isə Volqa çayıdır. Dənizə daxil olan suyun təxminən 80 faizi Volqa çayının payına düşür. Bu çayın suları isə əsasən mülayim iqlim qurşağında düşən yağıntılar hesabına formalaşır. Deməli, Xəzər dənizinin səviyyəsi təkcə yerli amillərdən deyil, həm də çox geniş coğrafi ərazidə baş verən iqlim və yağıntı proseslərindən asılıdır”.

Ekoloq Rövşən Abbasov “Yeni Müsavat”-a bildirib ki, Xəzərin səviyyəsinin düşməsindən danışarkən həm antropogen, həm də iqlim amillərini nəzərə almaq lazımdır. Onun sözlərinə görə, son 150 ildə planetdə baş verən iqlim dəyişmələri nəticəsində Yer kürəsinin temperaturu artır. Bu isə daxili su hövzələrində yağıntıların və çay sularının azalmasına təsir edir: “Xəzərə tökülən Volqa, Kür və Ural çaylarının sululuğunun azalması müşahidə olunur ki, bu da, əlbəttə, tədricən özünü Xəzərin səviyyəsində göstərir. Son illərin hesablamalarına görə, orta hesabla bu çaylarda sululuq 15-20 faiz azalıb. Antropogen amil nəticəsində isə Xəzər hövzəsində kənd təsərrüfatı genişlənir

və sudan istifadə artır. Məsələn, Volqa hövzəsində sahəsi təxminən 30 min kvadrat kilometrə çatan su anbarları tikilib. Bu anbarlardan baş verən infiltrasiya və buxarlanma prosesləri, eləcə də çayın hövzəsində aparılan intensiv suvarma işləri və temperaturun artması nəticəsində suya tələbatın yüksəlməsi Volqa çayının suyunun azalmasına səbəb olur. Xüsusilə Həştərxan vilayətində suvarmanın genişlənməsi bu prosesin daha da sürətlənməsinə gətirib çıxarır. Eyni proseslər paralel şəkildə Kür hövzəsində də baş verir. Məlumdur ki, Kür hövzəsi transsərhəd hövzədir və burada beş ölkə yerləşir. Bu ölkələrin fəaliyyəti Kür çayının su ehtiyatlarına təsir göstərir. Əsas məsələ ondan ibarətdir ki, Kür hövzəsində aparılan intensiv suvarma nəticəsində çayın suyu tədricən azalır.

Türkiyədə Kür çayı üzərində sürətlə bəndlər tikilir. Eyni zamanda Kürdüstan bölgəsində və Ermənistan da bənd tikintisi genişlənir. Bu isə təbii olaraq Kür və Araz çaylarına daxil olan suyun ümumi həcmi azaldır. Üstəlik, Azərbaycan ərazisində də suya olan tələbat xeyli artmışdır. Əkin sahələrinin genişlənməsi suvarma suyuna ehtiyacı artırır və nəticədə Kür çayının su ehtiyatları daha da azalır”.

Ekoloq deyir ki, bütün bu amillər nəticə etibarilə Xəzər dənizinin səviyyəsinin azalmasına təsir göstərir. Növbəti illərdə suyun artacağını və ya

silə Ələt limanında suyun dayazlaşması səbəbindən gəmilərin sahilyan alması çətinləşir. Bu vəziyyət təkcə gəmiçilik və kənd təsərrüfatını deyil, həm də balıqçılıq sektorunu ciddi şəkildə təhdid edir: “Suyun azalması nəticəsində balıqların yaşayış mühiti daralır və bu da Xəzər dənizində balıq populyasiyasının kəskin azalmasına səbəb olur.

Eyni zamanda su məməlilərinin yaşayış və çoxalma yerləri də azalır ki, bu da onların sayına mənfi təsir göstərir. Sahil ərazilərində yaşayan insanların dolanışığında mühüm rol oynayan balıqçılıq fəaliyyəti zəifləyir. Bu isə ənənəvi gəlir mənbələrinin azalmasına və bəzi hallarda miqrasiya-ya səbəb olur”.

□ **Şahənə RƏHİMLİ,**
“Yeni Müsavat”

15 dərəcə şaxta olacaq

Martın 11-də gözlənilən hava şəraiti açıqlanıb.

Milli Hidrometeorologiya Xidməti xəbər verir ki, bu gün Bakıda və Abşeron yarımadasında hava şəraitinin dəyişkən buludlu olacağı, aralıq tutulacağı, əsasən yağmursuz keçəcəyi gözlənilir. Lakin 10-dan 11-nə keçən gecə və səhər bəzi yerlərdə çiskinli yağış yağacağı ehtimalı var. Cənub-şərq küləyi əsəcək.

Havanın temperaturu gecə 3 dərəcədən 6 dərəcəyədək, gündüz 7 dərəcədən 11 dərəcəyədək olacaq. Atmosfer təzyiqi 779 mm civə sütunundan 776 mm civə sütununa enəcək. Nisbi rütubət gecə 75-80%, gündüz 60-65% təşkil edəcək.

Azərbaycanın rayonlarında bəzi yerlərdə aralıq yağış olacağı, dağlıq ərazilərdə qar yağacağı gözlənilir. Gündüz tədricən kəsiləcək. Bəzi yerlərdə aralıq duman olacaq. Şərq küləyi əsəcək.

Havanın temperaturu gecə 2 dərəcədən 5 dərəcəyədək, gündüz 7 dərəcədən 12 dərəcəyədək, dağlarda gecə -5 dərəcədən -10 dərəcəyədək, yüksək dağlıq ərazilərdə -10 dərəcədən -15 dərəcəyədək, gündüz 0 dərəcədən -5 dərəcəyədək olacaq.

Ağsuda dələduzluq edən qadın “məmur” tutuldu

Ağsu Rayon Polis Şöbəsi əməkdaşlarının keçirdikləri tədbirlərlə vətəndaşları aldadaaraq onlayn yolla onların maddi vəsaitini ələ keçirən 31 yaşlı Xəyalə Kərimova saxlanılıb.

Bu barədə Musavat.com-a Daxili İşlər Nazirliyinin Mətbuat Xidmətinin Şəki regional qrupundan məlumat verilib.

O, zərərçəkmişlərə özünü dövlət qurumlarından birinin əməkdaşı kimi təqdim edib və əvvəlcədən ödəniş etmələri müqabilində həmin şəxslərə sosial müavinət, eləcə də güzəştli mənzillə təmin edəcəyinə dair yalan vədlər verib. Bu üsulla X.Kərimova 8 min manatdan artıq pul əldə edib.

Faktla bağlı cinayət işi başlanılıb, araşdırma aparılır.

R.Abbasov bildirib ki, Bakı limanlarında, xüsus-

PKK terror təşkilatının bölmələri Şimali İraqdan İrana kütləvi şəkildə keçir və orada əvvəllər Qəndil dağı ərazisində yerləşən bazaya bənzər böyük bir baza yaradırlar.

Bu barədə "Türkiyə" qəzeti bazar günü yazıb və PKK terror təşkilatının İran qolu olan PJAK-ın hərəkətlərinin qonşu Türkiyə və Azərbaycanın təhlükəsizliyinə də təhdid yaratdığını qeyd edib.

Qəzetin məlumatına görə, artıq İraqın Süleymaniyyə bölgəsindən İrana 2000-dən çox silahlı şəxs keçib.

"İranın Urmiya şəhərindəki mənbələrinə görə, PKK/PJAK yaraqlıları Maku-Kotur-Salmas-Urmiya xəttini 1990-cı illərdə olduğu kimi "terror dəhlizinə" çeviriblər", - deyir "Türkiyə" nəşri bildirir.

Qəzet qeyd edir ki, PKK əvvəllər terrorçulardan Türkiyəyə qarşı "strateji sövdələşmə çipi" kimi istifadə etməyə çalışan İran kəşfiyyat xidmətlərinin dəstəyindən istifadə edirdi. Nəşr adı çəkilməyən yüksək vəzifəli İran təhlükəsizlik rəsmisinə istinadla bildirir: "İndi eyni silahlar Tehranın özünə qarşı istifadə olunur. PKK uzun müddətdir ki, Dambat (Maku), Silvana (Urmiya), Kotur (Xoy), Kenereş (Hana-Piransəhr) və Şehidan (Urmiya) bölgələrində fəaliyyət göstərir və bu, İranın dövlət siyasəti çərçivəsində "dözümlü" idi. Bundan əlavə, SEPAH və İran kəşfiyyat xidmətləri İrandakı PKK/PJAK düşərgələrinə dolay və ya birbaşa logistika dəstəyi, Urmiyadakı xəstəxanalar isə yaralı terrorçulara tibbi yardım göstərirdi".

PKK terror təşkilatının İran ərazisində fəallaşması ilə bağlı məlumatlar regionda təhlükəsizlik risklərinin artdığını göstərir. Xüsusilə təşkilatın İran qolu olan Party for a

Azərbaycana gözlənilməz PKK təhlükəsi xəbərdarlığı

Türkiyə və Azərbaycan sərhədlərində yeni gərginlik ocağı

Free Life in Kurdistan (PJAK) vasitəsilə yeni bazaların yaradılması ehtimalı Türkiyə ilə yanaşı Azərbaycanın da təhlükəsizlik mühitinə təsir edə bilər. Bu cür proseslər regionda terror qruplarının yeni təşkilatlanması riskini artırır və sərhəd təhlükəsizliyi məsələlərini daha da aktuallaşdırır. Ona görə də vəziyyətin diqqətlə izlənilməsi və regional təhlükəsizlik əməkdaşlığının gücləndirilməsi vacib görünür. Bu proses Azərbaycan və bölgə üçün, xüsusən də Cənubi Azərbaycan

üçün müəyyən risklər gətirə bilərmi özü ilə? Çünki kürdlər bəzi Cənubi Azərbaycan ərazilərini özlərinin sayırlar.

Politoloq Oqtay Qasımov "Yeni Müsavat"a bildirdi ki, PKK-nın öz qüvvələrini İran tərəfə yönləndirməsi gözlənilən idi. Çünki bu təşkilat mövcud olduğu vaxtdan daim kənar qüvvələrin əlində məşərolunu oynayır: "Nəzərə alsaq ki, PKK-dan Rusiya, ABŞ, İsrail və Avropa ölkələri ilə bərabər həm də İran da istifadə edib. İranda PKK-nın bir qolu sayılan PEJAK da za-

man-zaman İran silahlı qüvvələri ilə döyüşüb. Amma PEJAK-ın gücü PKK-nın digər qollarının gücündən daha zəif olub. İranda vəziyyət gərginləşəndən sonra biz İran ərazisində fəaliyyət göstərən kürd terror təşkilatlarının ittifaqının yaradılmasının şahidi olduq. Xüsusilə də İraqın Süleymaniyyə ətrafında olan PKK qruplaşmasının bir hissəsinin İrana yönləndirildiyinin şahidi olduq. Əlbəttə ki, bu təşkilatın İran ərazisində növbəti bir baza yaratması region üçün təh-

lükələr vəd edir. Nəzərə alsaq ki, bu təşkilatın Türkiyə içərisində ciddi şəkildə imkanları tükənilib, Suriyada da artıq onlar müəyyən qədər nəzarət altına alınıb, İraqda həm kürd bölgəsel idarəetməsinin, həm də Türkiyənin PKK üzərində basqıları var, deməli, İranda onlar üçün münbit şərait olaçaq və onlar oraya yerləşəcəklərsə, bu vəziyyət həm Türkiyə istiqamətinə, həm İranın özünə təhdid yaradacaq, o cümlədən Güney Azərbaycanla bağlı narahatlıqlar meydana gətirəcək. Çünki kürd

sessiz qalacağına, İranın gələcəkdə özü üçün ciddi problemlər yaradacağına.

Politoloq hesab edir ki, məsələyə indidən ciddi yanaşmalıdır: "Bunu etməyəcəklərsə, o zaman Azərbaycan və Türkiyə bölgədəki soydaşlarımızın qarşı aparılması nəzərdə tutulan hansısa məkrli planların, deportasiya sənədlərinin meydana gəlməsinə laqeyd qalmayacaq. Türkiyə dövləti üçün təhdidlərin də

qruplaşmalarının bölgəyə idarələri hələ keçən əsrin əvvəllərindən mövcuddur. Böyük güclər də onlara bu siyasətlərdə dəstək olublar. Güney Azərbaycanla Türkiyə arasında kürdlərdən ibarət bufer zona yaratmaq planları olub. Bu gün də həmin planların həyata keçirilməsinə çalışırlar. Onlar açıq şəkildə Urmiya vilayətinə, Urmiya şəhərinə iddialar irəli sürməkdədirlər. Bu, müəyyən narahatlıqlar doğurur. Amma eyni zamanda nəzərə almaq lazımdır ki, bu təhdidlərə qarşı İran dövlət olaraq

meydana gəldiyini əsas götürüb bölgədə hərbi əməliyyat həyata keçirir. Bir sözlə, kürd qruplaşmalarının bölgəyə yerləşməsi sərhədlərimizdə növbəti gərginlik ocağını meydana gətirə bilər. Azərbaycan və Türkiyə bu cür kritik məsələ ilə bağlı İran dövləti ilə müzakirə apararaq bölgədə hansısa bir qəbul olunmaz vəziyyətin yaranmasının qarşısını alınmasına çağırış edə və öz dəstəklərini İrana təklif edə bilər".

□ **Etibar SEYİDAĞA,**
"Yeni Müsavat"

Naxçıvan Ali Məclisinin sədri üçün 5 il şərti ləğv olundu

Prezident muxtar respublika konstitusiyasına dəyişiklikləri təsdiq etdi

Naxçıvan Muxtar Respublikasının Konstitusiyasına Ali Məclisin və Naxçıvan Nazirlər Kabinetinin səlahiyyətləri ilə bağlı yeni maddələrin əlavə edilməsi təsdiqlənib.

Bununla bağlı Prezident İlham Əliyev "Naxçıvan Muxtar Respublikasının Konstitusiyasında dəyişikliklərin təsdiq edilməsi haqqında" Konstitusiyaya Qanununu imzalayıb.

Sənədə əsasən, Naxçıvan Konstitusiyasına iki yeni maddə (maddə 3-1 və maddə 28-1) əlavə edilir, bir maddə (maddə 5) çıxarılıb. Həmçinin bir sıra maddələrdə və preambula hissəsində isə dəyişikliklər edilib.

Azərbaycan Konstitusiyasının 134-cü maddəsinin III hissəsində qeyd olunan Naxçıvan Muxtar Respublikasının Azərbaycan Respublikasının ayrılmaz tərkib hissəsi olması ilə bağlı müddə Naxçıvan Muxtar Respublikası Konstitusiyasının Preambulasında da öz əksini tapacaq.

Konstitusiyaya əlavə edilən "Naxçıvan Muxtar Res-

publikasında Azərbaycan Prezidentinin səlahiyyətli nümayəndəliyi" adlı 3-1-ci maddəyə əsasən, Naxçıvan Muxtar Respublikasında Azərbaycan Prezidentinin səlahiyyətli nümayəndəliyi Naxçıvan Muxtar Respublikasının ərazisində Azərbaycan Prezidentinin müəyyən etdiyi vəzifələri yerinə yetirən icra orqanıdır və ona rəhbərliyi Azərbaycan Prezidenti tərəfindən vəzifəyə təyin və vəzi-

fədən azad edilən və birbaşa Azərbaycan Prezidentinə təbə olan Naxçıvan Muxtar Respublikasında Azərbaycan Prezidentinin səlahiyyətli nümayəndəsi həyata keçirir.

Digər maddə "Naxçıvan Muxtar Respublikası Ali Məclisinin buraxılması" adlı 28-1-ci maddədir. Bu maddədə Naxçıvan Muxtar Respublikası Ali Məclisinin 31 deputatın tələbi ilə və ya Konstitusiyanın müvafiq maddələrin-

də göstərilən vəzifələrini aradan qaldırmaqla bilməyən səbəblər üzündən icra edə bilmədikdə Azərbaycan Prezidenti tərəfindən buraxılması qeyd olunur.

Konstitusiyaya Qanununda dəyişikliklərdən biri də "Naxçıvan Muxtar Respublikasının ali vəzifəli şəxsi adlı 5-ci maddənin çıxarılmasıdır.

Qanuna əsasən, Naxçıvan Muxtar Respublikasının Ali Məclisinə seçkiləri Naxçı-

van Muxtar Respublikası Ali Məclisi sədrinin təklifləri əsasında Azərbaycan Prezidenti təyin edəcək (maddə 13, hissə II).

Bundan başqa, sənədə Azərbaycan Respublikası Prezidentinin və ya Azərbaycan Respublikası Milli Məclisinin təklifi ilə Naxçıvan Muxtar Respublikası Ali Məclisinin sessiyasının qapalı iclasının keçirilməsi nəzərdə tutulur (maddə 18, hissə IV).

Konstitusiyaya Qanununa əsasən, Naxçıvan Muxtar Respublikası Ali Məclisinə seçkilər və Naxçıvan Muxtar Respublikası Ali Məclisi deputatlarının statusuna dair qanunlar 31 səs çoxluğu, qalan məsələlərə dair qanunlar isə 23 səs çoxluğu ilə qəbul ediləcək (maddə 24, hissə II).

Sənədə uyğun olaraq, Naxçıvan Muxtar Respublikası Ali Məclisinin sədri seçilmək üçün Naxçıvan Muxtar Respublikasının ərazisində beş ildən az olmayaraq daimi yaşamaq tələbi aradan qaldırılacaq (maddə 29, hissə II).

Digər dəyişiklik Naxçıvan Muxtar Respublikasında yerli

icra hakimiyyətləri başçıları Naxçıvan Muxtar Respublikası Ali Məclisi sədrinin təqdimatı əsasında Azərbaycan Respublikasının Prezidenti tərəfindən vəzifəyə təyin edilməsidir (maddə 32.4-1).

Konstitusiyaya Qanununa əsasən, Naxçıvan Muxtar Respublikasının Nazirlər Kabineti Naxçıvan Muxtar Respublikasının Ali Məclisinə təbə olmayacaq və iş qaydasını Azərbaycan Respublikasının Prezidenti ilə razılaşdırmaqla müəyyənləşdirəcək (maddə 34).

Sənədə həmçinin "Normativ hüquqi aktlar haqqında" Azərbaycan Konstitusiyaya Qanununa uyğun olaraq, Naxçıvan Muxtar Respublikası Ali Məclisinin sədrinin aktlarının artıq qərar deyil, sərəncam adlandırılması nəzərdə tutulub (maddə 33).

Qanuna əsasən, Naxçıvan Muxtar Respublikasının Konstitusiyasına dəyişikliklər və əlavələr haqqında Konstitusiyaya qanunlar yox, qanunlar qəbul ediləcək (maddə 50).

Həmçinin Azərbaycan Konstitusiyasına uyğunlaşdırma, dəqiqləşdirmə və texniki xarakterli bir sıra dəyişikliklər nəzərdə tutulub.

□ **Xəbər xidməti**

İran müharibəsindən sonra nələr dəyişəcək?

Deputatın fikrincə, İran ətrafındakı proseslər bitəndən sonra regional mənzərə ciddi şəkildə dəyişəcək

ABŞ Prezidenti Donald Tramp CBS News telekanalına verdiyi son müsahibəsində İranla münaqişənin vəziyyəti barədə gözlənilməz və iddialı açıqlamalarla çıxış edib.

Tramp hərbi əməliyyatların artıq son mərhələyə daxil olduğunu və İranın hərbi gücünün demək olar ki, tamamilə məhv edildiyini bəyan edib. Tramp "düşünürəm ki, müharibə böyük ölçüdə bitib (very complete, pretty much)" deyərək əməliyyatın planlaşdırılan 4-5 həftəlik vaxt grafiki-dən çox irəlində olduğunu bildirib.

O, İranın artıq bir dövlət kimi müdafiə qabiliyyətini itirdiyini iddia edib: "Onların nə dönanması, nə rabitə sistemi, nə də hərbi hava qüvvələri qalıb. Raketləri pərən-pərən düşüb, dronları isə istehsalat yerindəcə partladılır. Hərbi mənada heç nəyi qalmayıb. İran artıq əlində olan hər şeyi (raket və dronları) buraxıb və onlara məsləhətim budur ki, hər hansı axmaq addım atmasınlar. Əks halda, bu, həmin ölkənin sonu olar" - deyərək Tramp əlavə edib.

Yeni seçilmiş Müctəba Xamenei ilə heç bir əlaqə qurmaq niyyətində olmadığını deyən Tramp, "onun üçün heç bir mesajım yoxdur" deyərək Tehranın yeni rəhbərliyini tanımadığını bir daha nümayiş etdirib.

Trampın bu bəyanatı Pen-taqonun son hesabatları ilə üst-üstə düşür. Belə ki, ABŞ Mərkəzi Komandanlığı (CENTCOM) son bir həftədə İranın 3000-dən çox hərbi hədəfinin vurulduğunu və ölkənin hava hücumundan müdafiə sistemlərinin 80%-nin sıradan çıxarıldığını təsdiqləyib. Brifinqlərdə bildirilir ki, İranın artıq sistemli şəkildə müharibə aparmaq imkanı qalmayıb

və yalnız dağınıq raket zərbləri endirə bilər.

Bundan əvvəl də Tramp diqqətçəkən açıqlama verərək bildirmişdi ki, İranla bağlı müharibənin nə vaxt bitəcəyinə son qərarı özü verəcək. "Son qərarı mən verəcəyəm, amma Benyamin Netanyahu-nun fikirlərini də nəzərə alacağam" Tramp qeyd edib. ABŞ-nin müharibəni dayandıracağı təqdirdə İsrailin hücumları davam etdirib-etdirməyəcəyi barədə suala isə Tramp belə cavab verib: "Bunun lazım olacağını düşünürəm".

Donald Trampın İranla bağlı müharibənin nə vaxt bitəcəyi barədə "son qərarı mən verəcəyəm" deməsi Vaşinqtonun bu prosesdə həlledici rol oynadığını açıq şəkildə göstərir. Bu bəyanat həm də onu göstərir ki, hazırkı mərhələdə münaqişənin dayandırılması konkret hərbi vəziyyətdən çox, siyasi qərarlardan asılıdır.

Digər tərəfdən, Trampın Benjamin Netanyahu-nun mövqeyini də nəzərə alacağını deməsi ABŞ ilə İsrail arasında İran məsələsində sıx koordinasiyanın davam etdiyini göstərir. Bu isə o deməkdir ki, regionda hərbi əməliyyatların taleyi böyük ölçüdə Vaşinqton-Təl-Əviv xəttində veriləcək qərarlardan asılı olacaq.

Analitiklər hesab edirlər ki, İran ətrafında yaranmış gərginlik yalnız hərbi əməliyyatlarla deyil, həm də diplomatik və geosiyasi balansın dəyişməsi ilə nəticələne bilər. Müharibənin uzanması isə Yaxın Şərqdə təhlükəsizlik risklərini artırmaqla yanaşı, enerji bazarlarına və global iqtisadiyyata da təsir göstərmək potensialına malikdir.

Beləliklə, Trampın açıqlaması münaqişənin qısa müd-

dətdə bitəcəyinə dair aydın signal vermir. Əksinə, bu bəyanat göstərir ki, proses hələ bir müddət beynəlxalq siyasi qərarların və regional güc balansının təsiri altında davam edə bilər. Əsas sual: İran müharibəsindən sonra bizim bölgədə nələr dəyişəcək?

Milli Məclisin deputatı Elçin Mirzəbəyli "Yeni Müsavat"a söylədi ki, Trampın İranla müharibənin taleyinə dair "son qərarı mən verəcəyəm" bəyanatı Vaşinqtonun Yaxın Şərqdəki hərbi əməliyyatları sadəcə bir taktiki gediş kimi deyil, strateji bir nizamlanma vasitəsi kimi gördüyünü təsdiqləyir: "Bu yanaşma müharibənin bitmə vaxtının hərbi nailiyyətlərdən daha çox, ABŞ-nin regiondakı uzunmüddətli maraqlarına bağlı olduğunu göstərir. Xüsusilə İranın ali liderinin öldürülməsi və yeni rəhbərliyin seçilməsi fonunda yaranan idarəetmə boşluğu, Vaşinqtona Tehran üzərindəki təzyiqi maksimuma çatdırmaq və şərtləri birbaşa dikte etmək imkanı verir.

İran müharibəsindən sonra regional mənzərənin köklü şəkildə dəyişməsi qətilizmədir. Tehranın onilliklər ərzində formalaşdırdığı proksi şəbəkəsinin ideoloji və maliyyə sütunlarının sarsılması, Livan, Suriya, İraq və Yəməndəki güc balansını kökdən dəyişəcək. Bu hərbi və siyasi geriləmə, İranın regional hegemonluq iddialarının sonu deməkdir ki, bu da ənənəvi rəqibləri olan ərəb dövlətlərinin və ABŞ-nin strateji mövqelərinin möhkəmlənməsinə şərait yarada bilər. Qlobal enerji bazarlarında İranın zəifləməsi neft və qaz qiymətlərində yeni təzyiq nöqtələri yaratsa da, bu eyni zamanda regionda alternativ tranzit marşrutları

na olan ehtiyacı və marağı artıracaq.

Cənubi Qafqaz üçün bu müharibənin nəticələri həm riskli, həm də perspektivli bir dönmənin başlanğıcıdır. İranın regional təsir imkanlarının minimuma enməsi Ermənistanın onilliklərdə güvəndiyi geosiyasi dayaqın itirilməsi ilə nəticələnecek ki, bu da İrəvanı Azərbaycanın təklif etdiyi yeni regional əməkdaşlıq formatlarına və sülh gündəminə daha çevik uyğunlaşmağa məcbur edəcək. Beləliklə, İran müharibəsi, sadəcə, bir rejimin zəifləməsi deyil, Yaxın Şərqdən Cənubi Qafqaza qədər uzanan geniş coğrafiyada Azərbaycanın da mərkəzində dayandığı yeni, daha stabil və iqtisadi mərkəzli geosiyasi arxitekturanın qurulması prosesidir".

Siyasi təhlilçi Sona Əliyeva hesab edir ki, İranla savaşın hələ başlanğıc nöqtəsidir: "Quru əməliyyatlarına başlamadan, molla rejimini dəyişdirmədən ABŞ İranla savaşını bitirə bilməz. Əslində ABŞ İsraili bu savaşda alətə çevirib. Yeni Birləşmiş Ştatlar öz maraqlarını təmin etmək üçün müharibə düyməsini basıb. ABŞ "nüvə bəhanəsi" ilə İraq və Suriyada olduğu kimi İranın neftinə, digər sərvətlərinə sahib çıxmaq istəyir. Eyni zamanda İran neftinə əl qoymaqla Çinin enerji siyasətini bloklaşdırmağa və Pekini Uzaq Şərqdə doğru sıxışdırmağa çalışır. Bu maraqlarını təmin etmədikcə Birləşmiş Ştatlar savaştan bir addım da geri atmayacaq. Hətta Rusiya və Çin bunu ABŞ-ın məğlubiyyəti kimi qəbul edəcək. Ona görə də Tramp son açıqlamaları ilə Rusiya və Çindən İrana gələcək yardımları yubutmağa çalışır. Quru döyüşləri aparmadan Amerika İranda heç nəyə nail olmayacaq. İranın raket susqunluğu da ABŞ-ni quru döyüşlərinə çəkməyə hesablanıb. Bu baxımdan, ABŞ yeni koalisiya ordusu axtarışındadır. Vaşinqton bu dəfə Ankara və Bakını da quru döyüşlərinə cəlb etmək niyyətindədir. Hələ ki Azərbaycan və Türkiyə bu proseslərdən məharətlə və təmkinlə yayına bilir. Gələcəkdə hansı proseslərin baş verəcəyini indidən proqnozlaşdırmaq elə də asan deyil. Hətta Çin və Rusiyanın da İrana dəstək üçün genişmiqyaslı addımlar atacağı proqnozlaşdırılır".

□ **Cavansir ABBASLI,**
Musavat.com

Müctəba Xamenei nə vaxt üzə çıxacaq?

İranın yeni lideri seçilən 56 yaşlı Müctəba Xamenei 9 mart seçkilərində ali lider seçilsə də, hərbi əməliyyatlar başlayandan bəri hələ də ictimaiyyət qarşısına çıxmayıb. Ötən gün onun canlı yayımda xalqa müraciət edəcəyi deyilsə də, sonradan bunun dezinformasiya olduğu bildirildi.

İran mediası xəbər verir ki, yeni ali liderin üzə çıxması səbəbi ötən gün məlum olub. Dövlət televiziya-sında Müctəba Xameneinin ABŞ və İsrailə mövcud münaqişəyə işarə edən "Ramazan müharibəsi" zamanı yaralandığı qeyd olunub.

"İran dövlət televiziya-sının Xameneinin ali lider təyin olunması ilə bağlı reportajında onun müharibədə yaralandığı bildirilib. Xəbər bülletenində Müctəba Xamenei "canbaz", yeni müharibə zamanı yaralanan şəxs olaraq təqdim edilib".

Onun necə yaralandığı ilə bağlı təfərrüatlar isə açıqlanmayıb. Müctəba Xameneinin atası - ali lider Seyid Əli Xamenei və həyat yoldaşı münaqişənin ilk günündə, 28 fevralda İsrailin Tehrana endirdiyi zərbələr nəticəsində həlak olublar. Müctəbanın həmin hadisə zamanı yaralanması barədə məlumatlar var. Digər mənbələr isə onun yaralanmadığını, təhlükəsizlik səbəbilə ictimaiyyət qarşısına çıxmadığını iddia edir, canbaz olaraq təqdim edilməsini isə İran-İraq müharibəsi zamanı aldığı xəsarətlərlə əlaqələndirir.

Müctəba Xameneinin ingilis dilində sərbəst danışdığı, psixologiya üzrə təhsil aldığı və siyasət, müasir texnologiya, hərbi elm və təhlükəsizlik məsələlərində dərin biliklərə yiyələndiyi qeyd olunur.

Putindən İran xahişi

ABŞ Prezidenti Donald Tramp rusiyalı həmkarı Vladimir Putinlə baş tutan telefon danışığının təfərrüatını açıqlayıb.

"Axios"-un məlumatına görə, Tramp Putinlə İran mövzusunda "çox yaxşı söhbət" etdiyini bildirib. "O, İranla münasibətlərdə faydalı olmaq istəyir. Mən ona dedim ki, Ukraynadakı müharibəyə son qoymaqla daha çox faydalı ola bilərsiniz", - deyərək ABŞ prezidenti bildirib. Daha əvvəl Rusiya prezidentinin köməkçisi Yuri Uşakov bildirib ki, Rusiya Prezidenti Vladimir Putin ABŞ Prezidenti Donald Trampın Yaxın Şərqdəki vəziyyəti və Ukrayna sülh prosesini müzakirə edib. O, jurnalistlərə bildirib ki, "İranla münaqişə ətrafındakı vəziyyətə və ABŞ nümayəndələrinin iştirakı ilə Ukrayna münaqişəsinin həlli üzrə davam edən ikitərəfli danışıqlara diqqət yetirilib".

Putin Yaxın Şərqdəki vəziyyətin tez bir zamanda siyasi və diplomatik yolla həllinə yönəlmiş bir sıra mülahizələrini bildirib. Tramp da öz növbəsində İsrailə birgə əməliyyat kontekstində öz qiymətləndirməsini verib.

Söhbət Amerika prezidentinin təşəbbüsü ilə baş tutub və təxminən bir saat davam edib.

Ermənistanda siyasi gərginlik tədricən artmaqdadır. İndiki baş nazir Nikol Paşinyanın şəxsi həyatındakı dəyişiklik, seçkilərlə bağlı ölkədə başladığı kampaniya, xüsusilə pəraşki və qarğıdalı ilə sadə həyatını reklam etməsi ciddi tənqid edilir. Erməni revanşistlər və onların dəstəkləyiciləri olan politoloqlar hesab edirlər ki, qarşıdan gələn 7 iyun seçkilərinin nəticələri səhəri günü vətəndaşları 8 iyunda küçələrə çıxması və səslerini müdafiə etməsindən asılı olacaq. Paşinyanın qarşısında əsas rəqiblərdən biri keçmiş hakimiyyət və müxalifət bloqlarıdır.

Əgər Paşinyan gözləniləndən zəif nəticə əldə edərsə, bu onun siyasi təsirini ciddi şəkildə azalda və hətta hakimiyyətdən getməsinə sürətləndirə bilər. Ümumiyyətlə, 7 iyun seçkiləri Paşinyan üçün həm test, həm də riskdir. Əgər Nikol hakimiyyətdən getsə, Ermənistanda siyasi boşluq və qeyri-müəyyənlik yaranacaq. Bu, regionda gərginliyi daha da artıraraq sərhəd bölgələrində təhlükəsizliyi risk altına qoya bilər. Paşinyan hakimiyyətdən getdikdə, yeni rəhbərlik Qərb və Rusiya ilə münasibətləri yenidən formalaşdırmaq istəyə bilər ki, bu da Azərbaycan üçün həm diplomatik, həm də hərbi təzyiq potensialını yüksəldə bilər. Nəticə etibarilə, qarşıdan gələn seçkilər və Paşinyanın potensial istefası yalnız Ermənistan üçün deyil, Azərbaycanın təhlükəsizlik və diplomatik balansı üçün də ciddi çağırışlar yaradır. Azərbaycan bu prosesləri diqqətlə izləməli və regionda gərginliyin idarə olunmasına hazır olmalıdır. Yeri gəlmişkən, Ermənistanın baş naziri Nikol Paşinyan Fransaya işgüzar səfərə gedib. Ermənistan KİV-nin məlumatına görə, o, martın 10-da Parisdə Nüvə Enerjisi Sammitinə qatılacaq, martın 11-də isə Strasburqa səfər edəcək. Qeyd olunur ki, Ermənistanın baş naziri Avropa Parlamentində (AP) çıxış edəcək.

Paşinyanın çıxışı Azərbaycanla sülh prosesinin gələcək istiqamətlərinə, 7 iyun parlament seçkilərinə, Türkiyə ilə münasibətlərin normallaşmasına, eləcə də Avropa İttifaqına mümkün üzlüklə bağlı olacağı gözlənilir. Bu səfər və AP tribunasındakı çıxışı həssaslıqla izlənəcək. Ötən il Avropa Şurası tribunasından etdiyi çıxış da birmənalı qarşılanmamışdı. Azərbaycana münasibəti bəlli olan Avropa Parlamentinin tribunasından bu il nə deyəcəyi maraqlıdır. Gözləyək, görək seçkiabağı Qərbdən dəstək almaq hesabına o, yenə

Paşinyan üçün həm test, həm risk

Erməni revanşistlər hesab edir ki, qarşıdan gələn 7 iyun seçkilərinin nəticələri səhəri günü vətəndaşların küçələrə çıxması və səslerini müdafiə etməsindən asılı olacaq

də hansısa səhvlərə yol verəcəkmi? Ümumiyyətlə, Ermənistanın baş naziri Avropa sınağından çıxa biləcəkmi?

Politoloq Sahib Məmmədov "Yeni Müsavat"a açıqlamasında bildirdi ki, Ermənistanda qarşıdan gələn seçkilər Paşinyan hakimiyyəti üçün ciddi sınaqdır: "Paşinyan və onun mənsub olduğu siyasi partiya üçün məğlubiyyət yalnız siyasi son demək deyil. Ölkədə revanşist qüvvələr və onları xarici ölkələrdən dəstəkləyən güclər üçün də bu seçkilər həlledicidir. Onların məğlubiyyəti Paşinyan kursunun daha da oturuşmasına gətirib çıxaracaq ki, bu da hazırkı nimdəsi siyasi qüvvələrin liderlərinin siyasi ölümü olacaq. Hər iki tərəf üçün bu seçkiləri son döyüş də adlandırmaq olar. O ki qaldı Paşinyanın postsovet ölkələrinin dövlət başçıları üçün xarakterik olmayan hərəkətlərinə, həmçinin nikaha xitamdan sonrakı hərəkətlərinə, bu hərəkətlər Ermənistan cəmiyyətində həm pozitiv, həm də neqativ reaksiyalara səbəb olur. Paşinyan hər vaxtlə göstərmək istəyir ki, onun həyatında heç nə dəyişməyib, o, xalqın içindən çıxıb və xalqdan uzaqlaş-

mayıb. Əks qüvvələr isə bunu səfeh hərəkətlər kimi qələmə verib, Paşinyana qarşı kampaniyanın elementi kimi istifadə edir". **S.Məmmədovun sözlərinə görə, əslində Paşinyan əvvəlki rəhbərlər kimi, xalqdan uzaq gəzseydi, o zaman da tənqid olunacaqdı:** "Yeni qisasçı müxalifət üçün onun istənilən fəaliyyəti - bu, siyasi, diplomatik, iqtisadi, sosial xarakterli olsa da, şəxsi həyatı ilə bağlı olsa da - tənqiddə məruz qalacaq. Ermənistanda Paşinyan kursunun süqutu, yəni onun və komandasının seçkilərdə məğlubiyyəti əlbəttə ki, Cənub Qafqazda vəziyyəti dəyişəcək. Yeni hakimiyyət səs toplamaq üçün və xarici qüvvələrə verdiyi vədləri yerinə yetirmək üçün Paşinyanın kursuna əks olan siyasət yeritməli olacaq. Ola bilər ki, onlar Ermənistanın əvvəlki vassal statusunu bərpa etməklə öz revanşist siyasətlərini həyata keçirməyə cəhd edəcəklər".

Bununla belə, ekspert xüsusilə vurğuladı ki, Azərbaycanda sabitlik davam etdikcə, onlar heç nəyə nail ola bilməyəcəklər: "Bizim üçün əsas məsələ müdafiə qüdrətimizin artırılması, daxili sabitliyin təmin olunma-

sıdır". **Paşinyanın Avropa İttifaqı parlamentində planlaşdırılan çıxışına gəldikdə, S.Məmmədov bunları söylədi:** "Avropa İttifaqı Parlamentində olan erməni lobbisi və anti-Azərbaycan qüvvələr, əlbəttə, onu dəvət etmir ki, Paşinyan Azərbaycanla davamlı sülhün bərqərar olunması, diplomatik və iqtisadi əlaqələrin genişlənməsi, sərhədlərin delimitasiya prosesin getməsi, kommunikasiyaların açılması istiqamətindəki planlardan danışsın. Onları maraqlandıran başqa məsələlərdir. Əslində Paşinyan üçün bu, olduqca çətin bir missiya olacaq. Paşinyan Azərbaycanla dayanıqlı sülhün qurulması və problemlərin olmamasından danışsa, o zaman bu, onun əleyhinə işləyəcək. Yox, əgər uydurma problemlərdən "artsax qaçqınlarından", erməni mədəni irsinin "dağıdılmasından", "erməni girovları" və s. uydurma məsələlərdən danışsa, bu, sülh prosesinə ziyan gətirəcək". **Hüquq müdafiəçisi hesab edir ki, biz Paşinyanın fəaliyyətinə onun sülh prosesinin dərinləşməsi istiqamətindəki real hərəkətlərinə görə qiymət verməliyik:** "Əgər bu proses onun və komandasının bir sıra üzvlərinin bezi açıqlamalarına bax-

mayaraq, müsbət istiqadə olar, amma baxır hansı mətə gedirsə, o zaman xarakterli açıqlamalardır". dediklərinə fikir verməmək

□ E.PASASOY,
"Yeni Müsavat"

Köçeryan hakimiyyətə qanla qayıtmaq istəyir

"Robert Köçeryan Ermənistan və Azərbaycan arasında müharibə vəziyyətinin davam etməsini istəyir".

"Teleqraf" xəbər verir ki, bunu erməni politoloq Davit Stepanyan deyib.

"Köçeryan və digərlərinə sərhədlərdə daim atışma və insanları öldürmək lazımdır. Çünki onlar qanla gəlib, qanla gedib və yenidən qanla qayıtmaq istəyirlər. O, heç vaxt xalqdan etimad mandatı almayıb. Köçeryan Kremldən təyin olunmuş prezident idi, bu gün də təyin olunmuş müxalifətdir. Ondən başqa davranış gözləmək mənasızdır, həmişə Rusiyanın maraqlarına xidmət edəcək", - Stepanyan bildirib.

Yeri gəlmişkən, ABŞ-nin Beynəlxalq Respublikaçılar İnstitutu (IRI) Ermənistanda keçirdiyi sorğuların nəticələrini açıqlayıb.

Sorğu Ermənistanın ən reytingli siyasətçisinin baş nazir Nikol Paşinyan olduğunu üzə çıxarıb.

Siyasətçilər üzrə sorğunun nəticələri aşağıdakı kimidir:

Baş nazir Nikol Paşinyan - 18%
"Güclü Ermənistan" Partiyasının sədri Samvel Karapetyan - 6%
Keçmiş prezident Robert Köçeryan - 3%
"Çiçəklənən Ermənistan" Partiyasının sədri Qağık Sarukyan - 3%
Partiyaların reytingi:
Hakim "Vətəndaş Müqaviləsi" Partiyası - 24%
"Güclü Ermənistan" Partiyası - 9%
"Ermənistan" bloku - 3%
"Çiçəklənən Ermənistan" Partiyası - 3%

Sülh müqaviləsi nə vaxt imzalanacaq?

Ermənistanın baş naziri Nikol Paşinyan Azərbaycan və ölkəsi arasında sülh müqaviləsinin imzalanması ilə bağlı konkret tarix verməkdə çətinlik çəkib.

Bu barədə o, jurnalistlərlə söhbətində danışib.

"Bilirsiz, əgər 2025-ci il iyulun 20-də mənəndən soruşsaydınız ki, Azərbaycanla sülh sazişi nə vaxt parafırlanacaq, cavab verməkdə çətinlik çəkərdim. Gündəlik işlər aparılır və bu gündəlik işlərin nə qədər davam edəcəyini deyə bilmərəm", - Nikol Paşinyan qeyd edib.

Ermənistan iqtidarının yeni planı

Ermənistanın baş naziri Nikol Paşinyan hakim "Vətəndaş Müqaviləsi" Partiyasının üzvlərinə parlament seçkilərində qələbə üçün yeni plan təqdim edib.

Bu barədə "İravunk" məlumat yayıb.

Nəşrin yazdığına görə, baş nazir komandasının üzvlərinə belə deyib: "Hamınız katolikos və sair məsələləri unudun, müxalifəti bir-biri ilə dalaşdırmaq kimi "müqəddəs işə" keçin. Onları elə qızışdırmalıyıq ki, bizi unudub, bir-birini parçalamağa başlasınlar".

Xatırladaq ki, Ermənistanda parlament seçkiləri iyunun 7-də keçiriləcək.

Sovet İttifaqının dağılmasından 36 il keçsə də, hələ də onun ilk və son prezidenti haqda “Allah Qorbaçovun evini yıxsın” deyənlər var. Digər keçmiş sovet xalqlarını bilmirəm, amma azərbaycanlılar, xüsusən bir az yaşlı nəslin nümayəndələri arasında belə qarğış edənlər az deyil. Bunun səbəbini bir çox amillərlə izah etmək olar. Lakin birinci əsas odur ki, Azərbaycan üçün 30 il davam edən Qarabağ münaqişəsi yaradıldı. Sözsüz ki, SSRİ xiffətini çəkənlər də var və onlar sosial quruluşun imtiyazlarını hər dəfəsində qabardırlar. Qorbaçovun “yenidənqurma” siyasəti isə nəinki o imtiyazların genişlənməsinə, bütövlükdə sistemin süqutuna səbəb oldu. Bu gün də onun “pe-restroyka” siyasətini yanlış adlandıranlar, ünvanına “Qərbin agent”i deyənlər var.

Ancaq bu günə qədər mübahisə davam edir - Qərb Qorbaçovun əli ilə SSRİ-ni dağıtdı, yoxsa islahatlar eks-effekt verdi?..

Bir dövlətin “iki şiri”

Bu gün Qorbaçovu yada salmağın əhəmiyyəti ondadır ki, İranın çalxalanması nəzərləri həm də bu ölkənin prezidentinə yönəldib. Elə bu yazı hazırlanarkən məlum oldu ki, İranın yeni ali dini rəhbəri seçildi. Müctəba Xamenei atasının missiyasını yerinə yetirməlidir. Lakin bu təyinatın ölkəyə nə vəd etdiyini indidən demək çətindir. Bir yanda şəriət sistemi və onun başında oğul Xamenei, himayəsində SEPAH, bir yanda isə doktor Məsud Pezeşkiyanın hökuməti və Müdafiə Nazirliyi (Ərteş) var. Elə Naxçıvana olan PUA hücumu da bir daha təsdiqlədi ki, İran ikili sistemin əlində necə girinc qalıb. Azərbaycan əmindir ki, dronla hücumu SEPAH həyata keçirib, amma Tehran rəsmiləri bunu hər çıxışında malalamağa çalışır. Ölkənin xarici işlər naziri Abbas Əraqçı, ardınca Bakıdakı səfiri, son olaraq isə prezident Pezeşkiyanın şəxsən Azərbaycan Prezidentinə zəng edərək bu hadisənin İranla əlaqəsinin olmadığını bildirməsi, amma araşdırma aparılacağı vədini verməsi göstərir ki, cənub qonşumuzda ikitərəfli həm də region ölkələri ilə münasibətlərdə zərər vurur.

Elə ötən həftə Pezeşkiyan qonşu ölkələrə hücum etməyəcəklərini deyərək üzr istəmişdi ki, çox keçmədən yenə İran tərəfindən körfəz dövlətlərinə zərbələr endirildi. Ona görə də bu cür davranışlar İrana və onun prezidentinə qonşu ölkələrin etimadını azaldır. Çünki onun verdiyi sözü SEPAH görməzdən gəlir. Onda Azərbaycan və digər qonşular Pezeşkiyana necə inansın?! Hələ bu azmış kimi, muxtar respublikaya hücumla bağlı hadisənin ilk günü, ən azı ertəsi İran prezidenti azərbaycanlı həmkarına zəng edə bilirdi. Bax, belə bir ikitərəfli sistemin olduğu İran üçün vəziyyət SSRİ-nin sonlarına yaxın dövrlərdən də pis görünür. Bəs Pezeşkiyan belə bir taleyüklü dövrdə ölkəsinin “Qorbaçov”u ola bi-

İranın “Qorbaçov”u...

İki azərbaycanlıdan hansı Tehrandə söz sahibi olacaq: Müctəba, yoxsa Məsud?

ləcəkmi? Axı o, prezident seçiləndə bu müqayisə çox aparılırdı...

Trampın üç namizədi və SSRİ xəbərdarlığı

İran ətrafında proseslərin hara aparıldığı hələ ki qeyri-müəyyən olaraq qalır. Bu da ən əvvəl rəsmi Tehranın, özəlliklə yeni ali dini liderin verəcəyi qərarlardan asılı olacaq.

Bu hadisələr başlamazdan çox əvvəl politoloq Sergey Markov bölgədəki hadisələri şərh edərkən demişdi ki, Qərb getdikcə daha fəal şəkildə Tehranı “yenidənqurma”ya başlamağa sövq edəcək: “Lakin farslar buna bir anda başlasa, nəticə bizdəki (SSRİ-dəki - E.Ş.) kimi olacaq”.

Ancaq Markov müqayisə apararkən bir nüansı gerək nəzərdən qaçırmazdı. Söhbət ondan gedir ki, İranda Xameneinin oğlunun səlahiyyətləri prezidentdən qat-qat üstündür. Belə şəraitdə isə Pezeşkiyan ABŞ və Qərb üçün hansı rol oynaya bilər?

Maraqlı və incə məqam odur ki, ötən həftə Ağ Ev lideri Donald Trampın bəyanatlarında iki mühüm mesaj var idi: birincisi, ABŞ prezidenti Müctəbanı ali rəhbər kimi qəbul etmədi, onun atasının yolu ilə gedəcəyini deyərək Vaşinqtonun İran üçün dini lider seçməsinin vacibliyini vurğu-

ladı. Yeni Əli Xamenei kimi oğlu da ABŞ-nin hədəfidir. İkincisi, ABŞ lideri İranda 2-3 namizədlərinin olduğunu bəyan etdi və dedi ki, onların müharibədən sağ çıxması lazımdır. İndi kim bilir, bəlkə elə o namizəddən biri də elə doktor Məsud Pezeşkiyanıdır? (Hərçənd onlardan birinin Milli Təhlükəsizlik Şurasının katibi Əli Laricani olması da istisna deyil).

Ancaq Pezeşkiyanın ABŞ üçün əsas namizədlərdən biri olacağı ağlabatan görünür. Sadəcə, buna qədər ya teokratik sistem demontaj olmalı, ya da İranda prezidentin səlahiyyətləri artırılmalıdır. Bundan əlavə, 28 fevral bombardmanında Xamenei, ailə üzvləri və yüksək rütbəli şəxslərin öldürülməsi göstərdi ki, ABŞ bu əməliyyat zamanı Pezeşkiyanı da öldürə bilirdi. Amma bunu etmədilər və bu gün İran hökumətinin üzvlərinin hədəf olmadığı müşahidə edilir. Yeni hədəf dini sektora aid qüvvələr və SEPAH-dır. Hazırda hökumət rəsmiləri öldürülmür. O baxımdan, Pezeşkiyanı yeni İran üçün ən məqbul namizədlərdən biri kimi dəyərləndirənlər kifayət qədərdir.

Qısa zamanda iki müharibə yaşayan prezident

Qeyd edək ki, Pezeşkiyan islahatçılar qanadındandır.

Prezidentliyə namizəd olan analitiklər onun ölkədə bir sıra dəyişikliklərə gedəcəyini, Qərblə münasibətləri yaxşılaşdıracağını proqnozlaşdırırdı. Lakin müharibə nə Mahmud Əhmədiqat, nə Həsən Ruhani, nə İbrahim Reisi dövründə oldu, məhz Məsud Pezeşkiyanın prezidentliyinə sonradan İran iki müharibə yaşayıb. Əvvəlcə 12 günlük müharibədə ölkə ağır zərblər aldı, generalitetdən nüfuzlu fiqurlar aradan götürüldü, indi isə 28 fevraldan İran müharibə içərisindədir. Lakin bu dəfə daha hazırlıqlı görünür...

Ona görə də Pezeşkiyanın siyasi kursunu həyata keçirməsi mümkün olmadı. İran prezidenti islahatlar aparmaq, sanksiyaların yumşalması üçün ABŞ və Qərblə əlaqələri normalaşdırmaq niyyətində idi.

Əgər bundan sonra yeni İran qurulacaqsa, Tramp üçün namizəddən biri kimi Pezeşkiyanı görsək, o zaman Vaşinqton-Tehran münasibətlərində tarixi səhifə açıla, regionda fərqli dövr başlanı bilər. Bu, Azərbaycan üçün də məqbuldur. Yeter ki, indi SEPAH-ın idarə etdiyi və Pezeşkiyanın iradəsindən kənar qərarların qəbul edildiyi İran rejimi olmasın.

Belə bir dəyişiklik isə tarixə Pezeşkiyanın bir fərqli formada (çünki situasiyalar,

sistemlər fərqlidir, istənilən müqayisə qüsurludur - E.Ş.) İranın “Qorbaçov”u kimi düşməsinə gətirib çıxara bilər.

Yeri gəlmişkən, “Qərb İranda “yenidənqurma” görmək istəyir. Lakin bu baş verərsə, nəticə SSRİ-də olduğu kimi olacaq”, - Xəzər Strateji Araşdırmalar İnstitutunun direktoru İqor Korotçenko da vaxtilə belə demişdi. “Artıq iranlı Qorbaçov da var - o, sanksiyaların aradan qaldırılması üçün Qərblə dostluq etmək istəyir”, - Korotçenko Məsud Pezeşkiyanı nəzərdə tutaraq yazmışdı. Eyni zamanda Pezeşkiyanın seçkidə qələbəsi cəmi iki gün sonra İran hakimiyyətinə müxalif “İran İnternational” televiziya kanalı populyar analitik proqramı olan “Çəşməndaz”, yeni “Perspektiv” verilişində “Pezeşkiyan İranın Qorbaçovu olacaqmı?” mövzusunda ekspert müzakirəsi təşkil etmişdi. Həmçinin “Arman-e emruz” qəzeti özünün birinci səhifəsində Məsud Pezeşkiyan barədə “İranlı Qorbaçovun manifesti” başlıqlı məqalə dərc edib. Məsələnin qərribə cəhəti odur ki, sözügedən qəzet Pezeşkiyanı dəstəkləyən islahatçı cərəyana bağlıdır. Bütün hallarda Pezeşkiyan

İranı dağıtmaq yox, sadəcə, Qərb və ABŞ ilə əlaqələrini yaxşılaşdırmaq istəyən biri kimi ölkəsinin “Qorbaçov”u ola bilər. Ancaq hər şeydən əvvəl qonşularla, Azərbaycanla münasibətlərdə kim olursa-olsun, diqqət və həssaslıq mütləqdir.

Doktor Məsud kimdir?

Arayış üçün xatırladaq ki, 1945-ci il təvəllüdlü Pezeşkiyan Təbrizin Məhabad bölgəsində dünyaya gəlib. Ata tərəfindən azərbaycanlı və ana tərəfindən kürd olduğu bildirilir. Pezeşkiyan ibtidai təhsilini doğulduğu Məhabadda başa vurduqdan sonra Urmiyə Kənd Təsərrüfatı Texnikumunun qida sənayesi üzrə magistr dərəcəsinə yiyələnib. O, 1973-cü ildə hərbi xidmət üçün Sistan və Belucistan əyalətinin Zabul şəhərinə getməli olub. 1974-cü ildə hərbi xidməti başa vurduq-

dan sonra ikinci diplomunu təcrübə elmlər sahəsində qazanan Pezeşkiyan 1975-ci ildə Təbriz Tibb Elmləri Universitetinin tibb fakültəsinə qəbul olur.

O, İran Tibb Elmləri Universitetində ürək cərrahiyyəsi üzrə mütəxəssis dərəcəsinə malikdir. İlk dəfə dövlət xadimi kimi 2001-2005-ci illərdə Seyid Məhəmməd Xatəminin ikinci prezidentlik dövründə səhiyyə naziri vəzifəsini tutub.

2005-cı ildə Təbriz, Azərşəhr və Üskü seçki dairələrinin nümayəndəsi kimi parlamentə daxil olub, 10-cu parlament çağırışında spikerin birinci müavini seçilib.

Xocalı soyqırımının 27-ci ildönümündə Ermənistanın baş naziri Nikol Paşinyanın Tehrana səfəri və “Ararat” klubunda erməni icması ilə görüşü zamanı “Qarabağ Ermənistanıdır, vəssalam” sözləri yazılmış plakatın qaldırılması əksər soydaşlarımızla birlikdə bəzi azərbaycanlı millət vəkillərinin, o cümlədən o vaxtkı millət vəkili Məsud Pezeşkiyanın da etirazına səbəb olmuşdu.

İndi isə gözəlr Trampdadır: iki azərbaycanlıdan hansı İranda əsas söz sahibi olacaq - Müctəba Xamenei, yoxsa Məsud Pezeşkiyan...

✉ **Emil SALAMOĞLU,**
“Yeni Müsavat”ın redaktoru

Avstraliyada ağ atlı adam

Zamin Hacı
zaminhaci@gmail.com

İranın qadın futbol komandası Avstraliyada turnirə getmişdi, oyun qabağı himni oxumadıqları üçün diqqət mərkəzinə düşmüşdülər. Buna da şükür, çünki bütün oyunları, deyəsən, udurdular. Ancaq himn mövzusu komandanın ən azı 5 üzvünə İrandan xilas imkanı yaradıb. Avstraliya onlara sığınacaq verib. Qalan oyunçulara da müraciət ediblər. Deyirlər himni oxumadığınız üçün İrana qayıdanda sizi öldürəcəklər.

Həqiqətən, İranda onları ölüm cəzası gözləyə bilərmi? Çox mümkündür. İranda qanun-zad yoxdur ki? Orada qanunları mollaların fətvası əvəz edir. Beş-on saqqallı kişi xeyləkdir, səhər yuxudan tərs oyansalar ən azı beş-on nəfərin qanı gedir. "Bunu krandan asın, ona şallaq, o birinə paz" və sairə. Hətta öz əraziləri üçün deyil, bütün dünya üçün ölüm cəzaları verirlər. Sanki İrani yarıdıblar, qalib planetin başqa yerləri.

Ancaq iranlı zənən futbolçuların himn vəqəəsi mənə başqa istiqamətdən təsir elədi. Fikirleşdim ki, yaxşı olar biz yaxın illərdə Avstraliya tərəfə heç kimi buraxmayaq. Gedər-gəlməz yer tipində bir şeydir bizim üçün. Kenquru təpik vurur, ölürük. Yox, bunu zarafat üçün yazdım, səbəb ciddidir: axı bizim ölkədə Azərbaycan himnini oxumayan hər cür insan vardır!

İdmançılardan tutmuş məmurlara, dövlət qulluqçularına, deputatlara qədər hər cür adam himnimizi tədbirlərdə oxumur. Niyə oxumurlar, bunun maraqlı izahı var. Məsələn, bir dəfə Sabir Rüstəmxanlı demişdi ki, sevmədikləri üçün oxumurlar. Deputat Səyyad Aran isə yanında duran yoldaşları oxumayanda utandığı üçün asta səsle oxuduğunu söyləmişdi.

Belə çıxır ölkəmizdə ən patriot insanlar manislardır, həmişə tədbirlərdə himni oxuyurlar. Biz manislarımızı çox yükləyirik, açığı. Onlar veriliş aparmaqdan karton zavodu açmağa qədər hər işlə məşğul olmağa məcburdurlar.

İndi, iraq olsun, məsəl üçün, birdən Avstraliya-Azərbaycan deputatlararası parlamento qrupunun iclasını Tasmaniya adasının göbəyində keçirilmək qərarı verildi, buradan bir gəmi deputatı yolladıq üzü cənuba. Onlar da orada himni oxumadılar. Bəs necə olacaq? Avstraliya deputatlarımızı əlimizdən alıb sığınacaq verəcəkdir.

Ondan sonra gəl, qal deputatsız. Onsuz neçə dairedə deputat yox idi, hər xarici ölkə də müəyyən miqdarda deputatımıza sığınacaq versə, qanunları kim düzəldəcək? Mən? Açığı, mənim özüm də çox himn oxuyan tip deyiləm, burada problem dərinləşir. Çıxdım getdim Melburuna, yazını kim yazacaq sizdən ötrü?

İranlı futbolçular eynilə ünlü ştanqist Naim Süleymanoğlu kimi Avstraliyada qurtulmaqda olsun, sizə bir tragikomik əhvalatı nəql edirəm. Bəlkə görmüsünüz, son günlər bəzi avam zəhmətkeşlərimiz İranda ağ atlı seydin səmada peyda olduğunu "videosunu" paylaşır. Guya xilaskar gəlib, molla rejimi qurtulacaq. Şərq-müsləman aləminin bu "ağ atlı oğlan", "ağ əbəli ağsaqqal" mifologiyasının indi, süni intellekt və dronlar epoxasında da davam etməsi əslində tragikomikdir, ancaq nə işimizə? Camaat var makarona and içir, camaat da var "makaron canavarına". Biz heç kəsin inancına qarışmırıq, ancaq heç kəs də öz inancını zorla başqasına soxuşdurmasın. Ağ atlı seydin temasının diqqətimi çəkməyi isə bir köhnə əhvalata görədir.

Hələ 90-cı illərdə bir İran türkü oradakı rejimdən qaçıb Bakıya gəlmişdi. Onu İran-İraq savaşı vaxtı zindana salıbmışlar. Səbəbi gülməli idi. Adam savaşda əsgər imiş, bir gecə qarovula çıxanda görür yaxındakı tənənin üstündə ağ atlı, başdan ayağa ağ geyimli kimsə dolaşır. Xof basır, güllə ilə vurur atlını öldürür. Sonra məlum olur ki, həmin "seyidi" İran mollaları orduda təbliğat üçün gecələr cəbhə xəttinə buraxırmışlar.

Bu qədər. Avstraliyada görüşənədək... Hamımıza qismət olsun, inşallah. Hərçənd deyirlər adamın Avstraliyanı istəməyi ilə bu iş düzəlmir, gerek Avstraliya da səni istəsin.

İrandakı müharibə fonunda Gümrüdəki 102-ci Rusiya hərbi bazası ətrafında sensasion iddialar yayılıb. "Yeni Müsavat" ermənilərin "Kavkaz" Telegram kanalına istinadən xəbər verir ki, Ermənistan komandanlığı 102-ci bazanın bütün hava hücumundan müdafiə vasitələrinin tam döyüş hazırlığı vəziyyətinə gətirilməsini və hava müşahidə postlarının, eləcə də mobil atəş qruplarının gücləndirilməsini tələb edib. Telegram kanal xəbər verir ki, İrəvanın bu tələbinə baxmayaraq, ermənilərin özləri hərbi əməkdaşlığı sabotaj edirlər.

Gümrüdəki 102-ci baza

"tərk-silah edilir" iddiası

Ermənistanın KTMT ilə münasibətləri sürətlə pisləşir; bazanın hüquqi qüvvədən düşməsinə isə hələ 18 il var...

"Birgə hava hücumundan müdafiə komandanlığı məntəqəsində onlar radarlarından məlumat verməkdən imtina edir və yalnız erməni dilində ünsiyyət qururlar. İran üzərindəki hava məkanının bağlanması Gümrüdəki bazaya təchizatı da dayandırır - digər ölkələr hərbi nəqliyyat təyyarələrinin Ermənistanı daxil olmasına icazə verməkdən imtina edir", - deyir xəbərdə bildirilir.

İddia olunur ki, regional gərginlikdən istifadə edərək hərbi bazaya qarşı PUA-larla bağlı təxribatlar hazırlanır.

Əgər doğrudan da birgə hava hücumundan müdafiə sistemində informasiya mübadiləsi məhdudlaşdırılırsa, bu, Moskva-İrəvan münasibətlərində etimad böhranının dərinləşdiyini göstərə bilər.

Milli Məclisin deputatı Naqif Həmzəyev "Yeni Müsavat"da xatırladı ki, hələ 2024-cü ilin dekabrında Paşinyan açıq şəkildə bildirmişdi ki, Ermənistan artıq özünü KTMT-dən kənar hesab edir: "Ermənistanın Qərbbə yaxınlaşması strateji çərçivədə ciddi addımlarla müşayiət edilib. 2025-ci ilin martında Ermənistan parlamenti AB-yə üzlük prosesinə başlamaq haqqında qanun layihəsini 64 səsle qəbul edib. 2026-cı ilin yanvarında ABŞ-Ermənistan arasında "tarixi" Strateji Tərəfdaşlıq Xartiyası imzalanıb. Sənəd iqtisadi, müdafiə, demokratik inkişaf və humanitar sahələri əhatə edir. Bundan əlavə, fevralın 10-da ABŞ vitse-prezidenti Cey Di Vens İrəvana səfər edib. Görüş zamanı Ermənistanın amerikan istehsalı V-BAT pilotsuz uçuş aparatları alacağı rəsmən təsdiqlənib. Bunun siyasi yön dəyişməyə geniş ictimai dəstəyi var. 2024-cü ilin sosioloji sorğusunda qeyd alınıb ki, əha-

linin Moskvaya müsbət münasibəti 2019-cu ildəki 93 faizdən 31 faizə düşüb. NATO üzvlüyünə dəstək isə 7 faiz artıb.

102-ci baza ətrafında yayılan son iddialar ayrı-ayrılıqda deyil, daha geniş informasiya müharibəsi kontekstində dəyərləndirilib mexanizm kimi araşdırılmalıdır. Çünki bu cür narrativlər artıq sisteməlik hal almış vəziyyətdədir. Moskvaya yaxın analitiklər hesab edir ki, Rusiya Kreml tərəfindən Telegram kanalları, ödənişli influencerslər və siyasi loyalistlər vasitəsilə Ermənistanın daxili siyasətinə müdaxilə etməyə çalışır. Buna qarşı, Ermənistanın Avropa İttifaqı ilə inteqrasiyaya doğru yönəlməsi Qərb tərəfindən də informasiya mediası vasitəsilə dəstəklənir.

Bununla belə, xüsusi mənbəsi bəlli olmayan Telegram kanallarından gələn bu tip iddiaları düz qiymətləndirmək ciddi metodoloji problemlər yaradır. Konkret olaraq, birgə hava hücumundan müdafiə sistemindəki məlumat mübadiləsinin məhdudlaşdırılması, PUA istifadəsi ilə bağlı təxribat planları və bazanın təchizat böhranı kimi iddiaların heç biri rəsmi mənbələr tərəfindən nə təsdiqlənib, nə də inkar edilib.

İrəvanla bağlı hava məkanının bağlanması Gümrüdəki bazaya ərzaq və hərbi yük çatdırılmasını çətinləşdirə bilər. Bu, mübahisəsiz bir geopolitik reallıqdır. Rusiya qərargahı üçün təchizat marşrutlarının azalması ciddi əməliyyat çətinlikləri yaradır. Bununla belə, hazırkı İran böhranının bazanın ümumi döyüş hazırlığına konkret olaraq nə dərəcədə təsir etdiyini qiymətləndirmək çox çətin-dir. Bu barədə etibarlı, doğrulanmış məlumat mövcud deyil.

Nəzərə almaq lazımdır ki, 102-ci bazanın hava nəqliyyatı Azərbaycan üzərindən aparılan uçuşlarla da təmin edilirdi. Bu, Qarabağ münasibəti dövründəki nadir həlqə kimi diqqəti çəkmişdi. İran üzərindən alternativ marşrutun bağlanması belə maraqlı əməkdaşlıq nöqtəsinə yenedən diqqəti yönəldə bilər".

Deputatın sözlərinə görə, Ermənistan-Rusiya münasibətlərinin əhəmiyyətli dərəcədə pisləşdiyi, KTMT-dən faktiki ayrılmanın baş verdiyi, bazanın 2044-ə qədər hüquqi baxımdan mövcud olduğu, Ermənistanın Qərbbə hərbi-siyasi inteqrasiyanı sürətləndirdiyi, Paşinyanın baza haqqında şübhəli açıqlamalar etdiyi - bunların hamısı real faktlardır. O, həmçinin qeyd etdi ki, radar məlumatlarının qəsdən gizlədilməsi, PUA-larla bağlı konkret təxribat planlaması, bazanın məqsədyönlü şəkildə "silahsızlandırılması" - bu iddiaların hər biri anonim Telegram kanallarına əsaslanır və rəsmi mənbələrlə təsdiq olunmayıb: "Gümrüdəki baza ətrafında yayılan son informasiyaları - istər PUA-larla bağlı təxribat ssenarisi, istərsə radar məlumatlarının gizlədilməsi iddiaları - təkbaşına götürüb sensasiyalandırmayaraq düzgün deyil. Bununla belə, bu iddialar tamamilə boşluqdan da yaranmır. Onlar Moskva-İrəvan arasında dərinləşən etimad böhranını, iki tərəf arasındakı informasiya müharibəsini və 2026-cı ilin parlament seçkiləri ərəfəsindəki daxili siyasi rəqabəti özündə əks etdirir. Bu üç faktor bir araya gəldikdə, Gümrü bazası həm real hərbi münaqişə nöqtəsinə, həm də simvolik geopolitik bəhsə çevrilmiş olur.

Cənubi Qafqazın təhlükəsizlik balansını baxımından isə

açıq sual budur: Əgər 102-ci baza bir gün Gümrüdən çəkilsə, bu boşluğu kimin dolduracağı ciddi sual yaradır. NATO strukturlarının, ABŞ-nin ikitərəfli hərbi əməkdaşlığının, yoxsa başqa bir aktorun-regionun gələcək mənzərəsini müəyyənləşdirəcək".

Politoloq Züriyyə Qarayeva bildirdi ki, 102-ci Rusiya hərbi bazası ətrafında yayılan iddialar Ermənistan-Rusiya münasibətlərində artıq bir neçə ildir davam edən etimad böhranının yeni mərhələyə keçdiyini göstərir: "Əgər doğrudan da birgə hava hücumundan müdafiə sistemində informasiya mübadiləsi məhdudlaşdırılır və koordinasiya zəifləyirsə, bu, İrəvanın Moskvanın hərbi mövcudluğuna əvvəlki kimi strateji təminat kimi baxmadığını göstərən ciddi siqnalıdır. Ermənistan rəhbərliyi son illər paralel şəkildə Qərb və Avropa strukturları ilə əməkdaşlığı genişləndirir və bu fonda Rusiya hərbi bazasının rolunun tədricən müzakirə mövzusunə çevrilməsi ehtimalı artır. Digər tərəfdən, PUA təxribatı ilə bağlı səsləndirilən ehtimallar regionda informasiya müharibəsinin də aktiv fazaya keçdiyini göstərir. Belə bir ssenari baş verərsə, bu, həm Rusiya kontingentinin təhlükəsizliyi, həm də Ermənistan daxilində siyasi müzakirələr üçün ciddi alətlə çevrilə bilər. Nəticədə Gümrü bazası ətrafında yaranan gərginlik yalnız Moskva-İrəvan münasibətlərinə deyil, bütövlükdə Cənubi Qafqazda təhlükəsizlik arxitekturasına və regiondakı qüvvələr balansına təsir göstərə biləcək yeni geosiyasi proseslərin başlanğıcı kimi qiymətləndirilə bilər".

□ **Cavansir ABBASLI,**
"Yeni Müsavat"

Avropa İttifaqı Şurasının Prezidenti Antonio Košta bu gün - martın 11-də Azərbaycana rəsmi səfər edəcək. “Yeni Müsavat” bildirir ki, bu barədə Avropa İttifaqı Şurası məlumat yayıb. Bildirilib ki, səfər çərçivəsində Košta Azərbaycanın hökumətinin yüksək səviyyəli nümayəndələri ilə bir sıra görüşlər keçirəcək. “Azərbaycan Avropa İttifaqı üçün strateji əhəmiyyətə malik tərəfdaşdır. Enerji sahəsində əməkdaşlığımız enerji təchizatının şaxələndirilməsi və enerji təhlükəsizliyinin gücləndirilməsi istiqamətində söylərimiz baxımından mühüm rol oynayır.

Koştanın Bakıya ilk səfərinin şifrələri

Avropa İttifaqı Yaxın Şərqdə sürətlə dəyişən geosiyasi şəraitdə Cənubi Qafqazda təsirlərini artırır

Görüşümüz həmçinin Yaxın Şərqdə sürətlə dəyişən geosiyasi vəziyyəti müzakirə etmək üçün imkan yaradacaq. Avropa İttifaqı Azərbaycan hökuməti və xalqı ilə tam həmrəylik nümayiş etdirir”, - məlumatda qeyd olunub.

Qeyd edək ki, Avropa İttifaqı ilə Azərbaycan arasında münasibətlər 1999-cu ildən qüvvədə olan Al-Azərbaycan Tərəfdaşlıq və Əməkdaşlıq Sazişinə əsaslanır. Avropa İttifaqı Azərbaycanda əsas investor və ölkənin ən böyük ticarət tərəfdaşlarından biridir. Koştanın Azərbaycana planlaşdırılan səfəri Avropa İttifaqı ilə Azərbaycan arasında münasibətlərin strateji xarakter daşdığını bir daha göstərir. Son illər Avropa üçün enerji təhlükəsizliyi məsələsi prioritetə çevrildiyindən Azərbaycan bu kontekstdə mühüm tərəfdaş kimi ön plana çıxır.

Xüsusilə Avropanın enerji mənbələrini şaxələndirmək siyasəti fonunda Azərbaycan qazının rolu artmaqdadır. Bu baxımdan səfərin əsas mövzularından birinin enerji əməkdaşlığının genişləndirilməsi olacağı gözlənilir. Bakı Avropanın enerji təhlükəsizliyində etibarlı tərəfdaş kimi mövqeyini möhkəmləndirməyə çalışdığı halda, Brüssel də regionda sabit və dayanıqlı enerji marşrutlarının qorunmasında maraqlıdır.

Digər tərəfdən, səfər regional geosiyasi vəziyyətin müzakirəsi baxımından da əhəmiyyətlidir. Yaxın Şərqdə və ümumilikdə Avrasiya məkanında baş verən gərgin proseslər fonunda Cənubi

Qafqazın rolu artır. Bu səbəbdən Avropa İttifaqı Azərbaycanla siyasi dialoqu dərinləşdirməyə və regiondakı proseslər barədə daha sıx koordinasiya aparmağa çalışır.

Ümumilikdə, Koştanın Bakıya səfəri təkəcə diplomatik protokol xarakterli görüş deyil. Bu səfər enerji, ticarət və təhlükəsizlik sahələrində əməkdaşlığın daha da genişlənməsi üçün yeni imkanlar yarada və tərəflər arasında strateji tərəfdaşlığın növbəti mərhələsinə təkan verə bilər.

“Rusiya qazından asılılığını davamlı şəkildə azaltmışımız dövrdə Azərbaycanla tərəfdaşlığımızın vacibliyi yalnız artacaq, Avropanın enerji təhlükəsizliyinə və Azərbaycan iqtisadiyyatına fayda verəcək”. Bunu ötən həftə Avropa İttifaqının enerji və mənzil siyasəti üzrə komissarı Dan Yorgensen Cənub Qaz Dəhlizi Məşvərət Şurası çərçivəsində nazirlərin 12-ci və Yaşıl Enerji Məşvərət Şurası çərçivəsində nazirlərin 4-cü iclaslarında çıxışı zamanı deyib. O bildirib ki, Trans-Adriatik Boru Kəməri ilə kommersiya daşımaları başladığı dövrdə Azərbaycan 2024-cü ildə Avropa İttifaqının alıcılarından təbii qazın ixracına görə təxminən 24 milyard avro qazanıb. Mövqeyini açıq şəkildə bəyan etməyi fürsət adlandıraraq komissar vurğulayıb: “Azərbaycanın qazı, qaz təchizatı Avropa İttifaqının enerji təhlükəsizliyinin mühüm sütunu olaraq qalacaq”.

Qeyd edək ki, 2025-ci ilin iyun ayında Avropa İttifaqı (AI) ölkələrinin boru kəməri

ilə təbii qaz idxalı illik müqayisədə 12% azalaraq 11,5 milyard kubmetr təşkil edib. Bu barədə Qaz İxrac Edən Ölkələr Forumunun (GECF) məlumatında bildirilib.

Siyasi ekspert Oqtay Qasımovun “Yeni Müsavat”a bildirdiyinə görə, Azərbaycanın Avropa İttifaqı ilə münasibətləri inkişafdadır. 2022-ci ildə imzalanan memorandumla AI-nin Azərbaycanı özünün əsas enerji tərəfdaşlarından biri saydığını deyən həmsöhbətimizin fikrincə, burada xüsusən Ukrayna müharibəsi mövzusunda Qərbin enerji resurslarına ehtiyacı rol oynayır: “Azərbaycan Avropa Birliyinin 10-dan artıq üzv ölkəsinə enerji ixrac edir. Hazırda Hörmüz boğazının bağlanması riski var və regionda eskalasiya şiddəti artmaqdadır. Bu da Avropa İttifaqının enerji resurslarına ehtiyacını artırır. Koştanın məhz belə bir ərəfədə səfəri əhəmiyyətlidir. Görüşdə enerji məsələlərinin və strateji tərəfdaşlığı dərinləşdirmək barədə müzakirələrin aparılacağını gözləyirəm”. Onun sözlərinə görə, Bakı-Tiflis-Ceyhan, həmçinin Cənub Qaz Dəhlizi müzakirə ediləcək: “Hazırkı müharibə şəraiti regionun böyük sahəsini əhatə edir. Amma Azərbaycan və Türkiyə neytral qalmaqda çalışır ki, bu da Avropa İttifaqı üçün xüsusən ölkəmizi cəlbədicidir”.

Siyasi ekspert Ramiyə Məmmədova hesab edir ki, AI Şurası Prezidentinin səfəri İran hadisələri ilə eyni vaxta təsadüf etsə də, əvvəldən planlaşdırılıb:

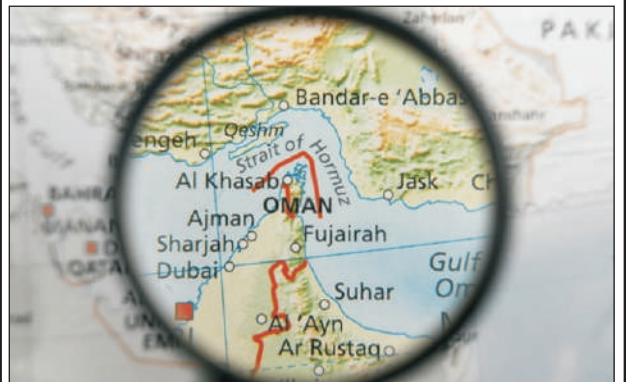
“Brüssel Bakı ilə enerji sahəsində əməkdaşlığı genişləndirməkdə maraqlıdır. Baxmayaraq ki, Azərbaycanın Avropa Şurası və Avropa Parlamenti ilə əlaqələri korlanıb. Ancaq Avropa Komissiyası Azərbaycanla münasibətləri inkişaf etdirir. Komissiya rəhbəri Ursula fon der Leyen Bakıya gələrək strateji qaz sənədi imzalamışdı və Antonio Koştanın səfəri də bu kontekstdə dəyərləndirilməlidir. Eyni zamanda Avropa İttifaqı Cənubi Qafqazda təsiri artırmağa çalışır. Hazırda Ermənistanla əlaqələr genişləndirilir. Bu da Rusiyanın boşalan yerini doldurmağa hesablanıb”.

Təhlilçinin sözlərinə görə, Azərbaycanın Avropanın enerji təminatında mühüm rolunu ABŞ də qiymətləndirir: “Košta ilk dəfə Bakıya gəlir və Azərbaycan Prezidenti ilə yüksək səviyyəli danışıqlar aparacağı gözlənilir. Nəzərə alaq ki, Avropa İttifaqı Rusiyaya 20-ci sanksiyalar paketini tətbiq edib və onun neft-qaz ehtiyatlarından asılılığını tam azaltmaq niyyətindədir. Bu da Brüssel üçün alternativ bazarlar axtarışına çıxmağı və əlaqələri dərinləşdirməyi qaçılmaz edir. Onu da deyim ki, Azərbaycan qazı Cənub Qaz Dəhlizinin bir hissəsi olan Transadriatik boru kəməri vasitəsilə Avropaya ixrac olunur. Bu kəmərin ilkin ötürücülük gücü illik 10 milyard kubmetrdir. Ancaq gələcəkdə 20 milyard kubmetrədək artırılması planlaşdırılır. Yeni bu, çox böyük rəqəmdir”.

□ **Emil SALAMOĞLU,** “Yeni Müsavat”

Hörmüz boğazı uğrunda mübarizə

SEPAH-ın rəsmi sözçüsü deyib ki, İran bir litr də olsun neft ixracına icazə vermir

Iranda davam edən savaşın səbəb və məqsədlərindən birinin də neft olduğu heç kim üçün sirr deyil. Hazırda savaşdan əvvəl və onun ilk günlərində çoxlarının “İran buna cəsarət etməz” dediyi hadisə baş verir - İran faktiki idarə edən SEPAH Hörmüz boğazını ABŞ və müttəfiqləri üçün demək olar ki, bağlayıb. SEPAH-ın rəsmi sözçüsü Sərdar Naini deyib ki, İran xalqına və onun infrastrukturuna qarşı təcavüz davam etdikcə, növbəti xəbərdarlığa qədər bölgədən bir litr də olsun neft ixracına icazə verilmir.

Azpolitika.info qeyd edib ki, Naini “artıq müharibənin nə vaxt bitəcəyini İran tərəfi müəyyən edir” deyib. Fars xəbər agentliyi də öz mənbələrinə istinadla bildirib ki, İran Hörmüz boğazına tam nəzarət edir. SEPAH sözçüsünün dediklərində və Hörmüzün İranın nəzarətində olmasına dair xəbərdə müəyyən dərəcədə həqiqət var. Məsələ ondadır ki, İran özünü bu boğazda normal hərəkət edə bilməyə və gəmiləri vurulsa da, başqalarını da hərəkət etməyə qoymaya bilər. Belə ki, boğazın sahili boyu quru ərazi İran qüvvələrinin tam nəzarətindədir və oradan istənilən “kol dibindən” adi kiçik PUA-lar və sadə dronlarla belə boğazdan keçən tankerləri vurmaq olur. Ona görə də ya ABŞ və İsrail bu quru ərazini bir neçə kilometr dərinliyə qədər tam nəzarətə götürməli, ya da İrana elə zərbələr vurmalıdır ki, Hörmüzdəki hərəkətə mane olmaqdan vaz keçməyə məcbur olsun.

Sahili ələ keçirmək üçün quru əməliyyatı lazımdır. Nə ABŞ, nə də İsrail buna ən azı fiziki olaraq gedə bilmir. Digər yandan, İrana vurulan zərbələrin indiyə qədərki miqyası hər nə qədər böyük olsa da, hakim rejim geri çəkilmir və Hörmüz boğazını vurmaq da daxil, əlindən gələn bütün vasitələrlə müqavimət göstərir. Odur ki, bu vəziyyətdə ABŞ-nin seçim imkanı elə də böyük deyil...

Trump isə sosial media hesabı “TruthSocial”da yazıb ki, Tehran Hörmüz boğazından neft tədarükünü dayandırarsa, ABŞ İrana “20 dəfə daha güclü” zərbə endirəcək: “Əgər İran Hörmüz boğazından neft axınına dayandıran hər hansı bir tədbir görərsə, Amerika Birləşmiş Ştatları onlara 20 dəfə daha güclü zərbə endirəcək”.

O əlavə edib ki, ABŞ həssas hədəfləri məhv etməyə hazırdır və bu da İranın bir millət və dövlət kimi bərpasını “demək olar ki, qeyri-mümkün” edir. Trump xəbərdarlıq edib ki, “onların üzünə ölüm, od və qəzəb yağacaq”: “Ümid edirəm və dua edirəm ki, bu baş verməsin. Bu, ABŞ-nin Çinə və Hörmüz boğazından istifadə edən bütün ölkələrə bir hədiyyəsidir. Ümid edirəm ki, bu jest minnətdarlıqla qarşılanacaq”. Yeni İranın bütün neft infrastrukturunu darmadağın edə biləcəyinə və onun Çinlə neft əlaqələrini dayandıra biləcəyinə dair xəbərdarlıq edib. Bunun üçünsə müxtəlif daha dəhşətli silahlardan istifadə edilə bilər...

Bu arada Tehranın strategiyası ilə tanış olan İranlı mənbə CNN-ə bildirib ki, İran Fars körfəzində ABŞ-nin müttəfiq ölkələrinə məxsus neft tankerlərinə və kommersiya gəmilərinə “təhlükəsizlik rüsumları” tətbiq etmək, yəni “haqq qoymaq” planlarına malikdir. Mənbə CNN-ə deyib ki, “Qlobal neft qiymətlərini tənzimləyən vintləri biz əlimizdə saxlayırıq və ABŞ qiymətləri idarə etmək üçün addımlar atmağımızı uzun müddət gözləməli olacaq”.

Beləliklə, tərəflərin hər birinin Hörmüzə nəzarət üçün öz rıçaqları var. Onların hansının daha güclü, təsirli, davamlı və həlledici olacağı, yaqin ki, yaxın zamanda bəlli olacaq.

□ **“Yeni Müsavat”**

Üç dövlət qurumu barədə araşdırma başlandı

Prezident yanında Antiinhisar və İstehlak Bazarına Nəzarət Dövlət Agentliyi "Azərenerji" ASC, Azərbaycan Dövlət Su Ehtiyatları Agentliyinin Regional Su Meliorasiya Xidməti və Azərbaycan Avtomobil Yolları Dövlət Agentliyi barədə araşdırmalara başlayıb.

Agentliyin öz təşəbbüsü ilə başladılan araşdırmalar təbii inhisar subyektləri tərəfindən rəqabət qanunvericiliyinin pozulması halları ilə bağlıdır.

Araşdırmaların predmeti isə Rəqabət Məcəlləsinin 39.7-ci maddəsinin tələblərinə əsasən sahibkarlıq fəaliyyətinin nəticələrinə dair maliyyə hesabatlarının müəyyən edilmiş qaydada və vaxtda rəqabət orqanına təqdim edilməməsi ilə bağlı rəqabət qanunvericiliyinin pozulması hallarından ibarətdir.

Qeyd edək ki, təbii inhisar subyektləri sahibkarlıq fəaliyyətinin nəticələrinə dair maliyyə hesabatlarını rüb bitdikdən sonra növbəti ayın 20-dək müvafiq icra hakimiyyəti orqanının müəyyən etdiyi orqanın (qurumun) təsdiq etdiyi formada və qaydada rəqabət orqanına təqdim etməlidirlər.

Bakı və Astana bu sazişi imzalamağa hazırlaşır

Azərbaycan və Qazaxıstan tezliklə Transxəzər Beynəlxalq Nəqliyyat Marşrutunun (TBNM, Orta Dəhliz) inkişafı üzrə əməkdaşlıq haqqında hökumətlərarası saziş imzalamağı planlaşdırırlar.

Bu barədə "Report"-un Qazaxıstan bürosu ölkənin Nəqliyyat Nazirliyinə istinadən xəbər verir.

Məlumatla görə, tərəflər artıq saziş layihəsinin hazırlanmasını başa çatdırıblar. Onun imzalanmasında məqsəd TBNM-in institusional statusunun artırılmasıdır.

Nazirlikdə yüklərin Xəzər dənizi vasitəsilə və daha sonra Türkiyə və Avropa bazarları istiqamətində tranzitini təmin edən Azərbaycanın bu marşrutun əsas həlqəsi kimi rolu xüsusi vurğulanıb.

Qeyd olunur ki, ticarət donanmasının inkişafı çərçivəsində "Baku Shipyard" gəmiqayırma zavoduna iki konteyner gəmisinin inşası üçün sifariş verilib və onların tamamlanması 2027-ci ilə planlaşdırılıb. Həmin dövrdə Xəzər istiqamətində fəaliyyət göstərəcək daha 6 universal quru yük gəmisinin tədarükü gözlənilir.

Nazirlikdən əlavə ediblər ki, iştirakçı ölkələr TBNM-in ötürmə qabiliyyətinin və beynəlxalq yüköndərənler üçün cəlbediciliyinin artırılması istiqamətində birgə işi davam etdirəcəklər.

İqtisadi artım tempinin Azərbaycanın potensialına uyğun gəlməməsi ilə bağlı səsləndirilən fikirlər ölkə iqtisadiyyatının mövcud vəziyyəti və inkişaf istiqamətləri barədə ciddi müzakirələrə səbəb olub. Bu barədə iqtisadiyyat naziri Mikayıl Cabbarov "Vergi sisteminin gələcəyinə baxış" forumunda çıxışı zamanı diqqət çəkən açıqlama verib. Nazir bildirib ki, mövcud iqtisadi göstəricilər ölkənin güclü maliyyə və iqtisadi baza üzərində dayandığını göstərsə də, real artım tempi bu potensialı tam əks etdirmir.

İqtisadiyyat naziri niyə narazıdır?

Mikayıl Cabbarov bildirib ki, mövcud iqtisadi göstəricilər ölkənin güclü maliyyə və iqtisadi baza üzərində dayandığını göstərsə də, real artım tempi bu potensialı tam əks etdirmir

Əslində Azərbaycanın makroiqtisadi vəziyyəti bir çox ölkələrlə müqayisədə daha stabil hesab olunur. Yüksək valyuta ehtiyatları, aşağı dövlət borcu və nisbətən sabit fiskal siyasət iqtisadiyyatın davamlı inkişafı üçün əlverişli zəmin yaradır. Bu göstəricilər ölkənin həm daxili, həm də xarici iqtisadi şoklara qarşı müəyyən dayanıqlılığa malik olduğunu göstərir.

Bununla belə, iqtisadi artım tempinin potensialından geri qalmasının əsas səbəblərindən biri iqtisadiyyatın strukturunda hələ də enerji sektorunun dominant mövqeyə malik olmasıdır. Neft və qaz gəlirləri dövlət büdcəsi və ümumi iqtisadi dinamika üçün mühüm rol oynasa da, qeyri-neft sektorunun inkişafı hələ də arzu olunan səviyyəyə çatmayıb. Bu isə iqtisadiyyatın daha sürətli və dayanıqlı artımını məhdudlaşdıran amillərdən biri kimi qiymətləndirilir.

Ekspertlərin fikrincə, mövcud potensialın tam reallaşması üçün iqtisadiyyatın şaxələndirilməsi əsas prioritet olaraq qalır. Xüsusilə sənaye, kənd təsərrüfatı, logistika, rəqəmsal iqtisadiyyat və yüksək texnologiyalar sahəsində daha geniş investisiyaların cəlb edilməsi vacib hesab olunur. Bununla yanaşı, biznes mühitinin yaxşılaşdırılması və sahibkarlığın stimullaşdırılması da iqtisadi artımın sürətlənməsində mühüm rol oynaya bilər.

Digər mühüm amil isə

insan kapitalının inkişafıdır. Təhsil sisteminin əmək bazasının tələblərinə uyğunlaşdırılması, innovasiya və startap mühitinin gücləndirilməsi ölkənin iqtisadi potensialının daha effektiv şəkildə reallaşdırılmasına kömək edə bilər. Müasir iqtisadiyyat şəraitində yalnız maliyyə resursları deyil, həm də bilik və texnologiya əsas inkişaf faktorları hesab olunur.

Ümumilikdə, Azərbaycanın iqtisadi göstəriciləri ölkənin daha yüksək artım tempinə nail olmaq imkanlarının mövcud olduğunu göstərir. Lakin bu potensialın real nəticələrə çevrilməsi üçün struktur islahatlarının davam etdirilməsi, qeyri-neft sektorunun genişləndirilməsi və innovativ iqtisadi modelin formalaşdırılması əsas şərtlər kimi qiymətləndirilir.

İqtisadi ekspertlər hesab edir ki, Azərbaycan iqtisadiyyatının mövcud artım tempinin ölkənin real potensialını tam əks etdirmədiyi ilə bağlı səsləndirilən fikirlər əsaslıdır. İqtisadiyyat naziri Mikayıl Cabbarovun "Vergi sisteminin gələcəyinə baxış" forumunda bu məsələni açıq şəkildə gündəmə gətirməsi isə problemə dövlət səviyyəsində də qəbul olunduğunu göstərir. Azərbaycan zəngin enerji resurslarına, mühüm tranzit mövqeyinə və kifayət qədər böyük maliyyə ehtiyatlarına malik ölkədir. Dövlət Neft Fondunda toplanmış milyardlarla

dollar və strateji layihələr

üçün yaradılmış maliyyə imkanları iqtisadi inkişaf üçün güclü baza formalaşdırır. Buna baxmayaraq, ölkədə iqtisadi artım tempi bəzən bu imkanların yaratdığı potensialla müqayisədə daha aşağı görünür. Şübhəsiz ki, naziri narazı salan məqamlardan biri budur.

Ekspertlərin fikrincə, bu vəziyyətin əsas səbəblərindən biri iqtisadiyyatın uzun illər neft-qaz sektorundan yüksək asılı qalmasıdır. Enerji gəlirləri ölkəyə böyük maliyyə axını təmin etsə də, bu vəsaitlərin iqtisadiyyatın bütün sahələrində yüksək məhsuldarlıq yaradan investisiyalara çevrilməsi həmişə istənilən səviyyədə baş verməyib. Nəticədə qeyri-neft sektorunda inkişaf olsa da, bu sahənin iqtisadi artımın əsas lokomotivinə çevrilməsi hələ tam reallaşmayıb.

Digər mühüm amil biznes mühitində mövcud olan struktur problemlərlə bağlıdır. Kiçik və orta sahibkarlıq iqtisadiyyatın əsas hərəkətverici qüvvələrindən biri olsa da, bu sektorun inkişafı hələ də müəyyən inzibati və maliyyə məhdudiyyətləri ilə üzləşir. Kredit resurslarına çıxışın məhdudluğu, bəzi sahələrdə rəqabət mühitinin zəifliyi və bazarların kifayət qədər liberallaşmaması iqtisadi aktivliyin artım tempini ləngidə bilər.

Bundan əlavə, regional iqtisadi balanssızlıq da potensialın tam istifadə edilməsinə mane olan faktor-

lardan biridir. İqtisadi fəaliyyətin böyük hissəsinin Bakı və ətraf bölgələrdə cəmləşməsi regionların iqtisadi imkanlarının tam reallaşmasına imkan vermir. Halbuki regionlarda sənaye, kənd təsərrüfatı və turizm sahələrində böyük inkişaf potensialı mövcuddur.

Bu disbalansı aradan qaldırmaq üçün ilk növbədə qeyri-neft sektorunun daha sürətli və sistemli şəkildə inkişaf etdirilməsi vacib hesab olunur. Sənaye, logistika, aqrar sektor və rəqəmsal iqtisadiyyat kimi sahələrə yönəlmiş investisiyalar iqtisadi artımın yeni mənbələrini formalaşdırmağa bilər. Eyni zamanda kiçik və orta biznes üçün daha əlverişli maliyyə və vergi mühiti yaradılması iqtisadi aktivliyi artıracaq.

Digər tərəfdən, insan kapitalına yatırımların genişləndirilməsi də xüsusi əhəmiyyət daşıyır. Müasir texnologiyalar, innovasiya və yüksək ixtisaslı kadr potensialı olmadan uzunmüddətli və dayanıqlı iqtisadi inkişaf mümkün deyil. Təhsil sisteminin əmək bazasının tələblərinə uyğunlaşdırılması və innovasiya yönümlü iqtisadi modelin formalaşdırılması bu baxımdan vacib addımlar hesab olunur.

Belə bir strategiya həyata keçirildiyi təqdirdə Azərbaycan iqtisadiyyatının artım tempinin daha yüksək və dayanıqlı səviyyəyə çatması mümkündür.

□ Etibar SEYİDAĞA,
"Yeni Müsavat"

Piyələnmə müasir dövrdə inkişaf etmiş və inkişaf etməkdə olan ölkələrin ən vacib sağlamlıq problemləri arasında liderlik edir. Ümumdünya Səhiyyə Təşkilatının (ÜST) məlumatlarına görə, dünyada 1 milyardan çox piylənmədən əziyyət çəkən insan var və 2035-ci ildə bu rəqəmin 4 milyardı keçəcəyi təxmin edilir.

da ümumi əhaliyə nisbətən şəkərli diabet və arterial hipertenziya 2,9 dəfə çox, hiperlipidemiya 1,5 dəfə çox rast gəlinir.

Mütəxəssislər hesab edir ki, problemin qarşısını almaq üçün yalnız tibbi tədbirlər kifayət deyil. Dövlət səviyyəsində sağlam qidalanmanın təşviqi, idmanın kütləviləşdirilməsi, məktəblərdə qidalanma standartlarının sərtləşdirilməsi və ictimai

və tam taxıllar da eyni qrupa daxil qidalardır. Bu qidalar mədəni doldurur, acmağı gecikdirir.

Zülal mənbələri də faydalıdır. Zülalla zəngin qidalar maddələr mübadiləsinə sürətləndirir. Yumurta, balıq, toyuq, qatıq, kəsmik kimi qidalar toxluq hissini artırır. Şoraba kimi probiyotiklər bağırsaq florasını gücləndirərək çəki atmağa kömək edir. İnsan daha az qəlyanaltı axtarır. Bu,

artırır. Eyni yemək sobada bişəndə başqa, yağda qızardanda başqadır. Yağ kalorini yüksəldir və tez-tez porsiya da böyüyür.

Həmçinin, trans yağlar dediyimiz marqarinlər və təkrar qızdırılmış yağlar bədənə iltihab yaradır. Fast-food qidalar və paketlənmiş hazır qəlyanaltılar piylənmənin əsas hərəkətverici qüvvəsidir.

Piyələnmə təkcə qida ilə

Kabus yuxular nəyin əlamətidir?

Qeyri-adi yuxular mədə-bağırsaq, ağciyər kimi sağlamlıq problemlərinə əvvəlcədən işarə edə bilər

Alimlərin araşdırmalarına görə, intensiv və ya narahat yuxular bəzən xəstəliyin inkişafını fiziki simptomlar ortaya çıxmadan əvvəl xəbər verə bilər. Bu barədə "Daily Mail" nəşri yazıb.

Beynin yuxu zamanı bədəndəki erkən dəyişikliklərə necə reaksiya verdiyini alimlər belə izah edirlər. Psixoloqlar belə yuxuları "prodromal" yuxular adlandırırlar. Bu yuxular beyin tərəfindən bədəndən gələn zəif siqnallar tutulduğu zaman ortaya çıxır və xəstəliyin başlanğıcına işarə edə bilər. (Moderator.az)

REM (sürətli göz hərəkəti) yuxu fazasında beyin bədənin vəziyyəti haqqında məlumatları aktiv şəkildə emal edir. Boston Universitetinin Tibb Məktəbinin psixologiya professoru Patrik Maknamara deyir ki, beyin davamlı olaraq daxili orqanlardan siqnallar alır və fizioloji balans qorumaq üçün onları analiz edir.

Əgər beyin potensial təhlükəni aşkar edərsə, bunu yuxularda simvolik və narahatedici obrazlar vasitəsilə əks etdirə bilər. Bu proses insanın xəstəliyin açıq simptomlarını hiss etməsindən əvvəl baş verir.

Bu nəzəriyyənin ən inandırıcı sübutları nevroloji xəstəliklərin tədqiqatlarından əldə edilib. 2017-ci ildə aparılan araşdırmaya görə, sürətli yuxu fazasında davranış pozuntusu yaşayan insanların 73 faizi növbəti 12 il ərzində Parkinson xəstəliyi və ya demensiya diaqnozu alıb.

Qeyri-adi yuxular mədə-bağırsaq, ağciyər, oynaq və ginekoloji xəstəliklər daxil olmaqla, müxtəlif sağlamlıq problemlərinə əvvəlcədən işarə edə bilər. Məsələn, 2015-ci ildə aparılmış bir tədqiqatda sonradan süd vəzi xərcəngi diaqnozu qoyulan qadınların 83 faizi diaqnoz qoyulmadan əvvəl çox parlaq və narahat yuxular gördüklərini bildiriblər.

2022-ci ildə tədqiqatçılar COVID-19-a yoluxmuş şəxslərin 2 900-ə yaxın yuxu təsvirini analiz ediblər. Bir çox iştirakçı testdən bir neçə gün əvvəl yuxuda larva, ilan və ya dişləmə təsvirləri gördüklərini deyib.

Professor Maknamara qeyd edir ki, belə yuxularda naməlum şəxslərdən aqressiya və ya təhlükə hissi kimi tez-tez oxşar motivlər təkrarlanır. Bu, bədənin daxili dəyişikliklərinə metaforik siqnal ola bilər. Alimlər vurğulayır ki, bu nəzəriyyə hələ əlavə tədqiqatlara ehtiyac duyur və tibbi diaqnostik alət kimi istifadə edilə bilməz.

Gələcək perspektivlər və REM - yuxunun önəmi

Gələcəkdə yuxuların analizi həkimlərə müəyyən xəstəlikləri daha erkən aşkar etməyə və ciddi psixi böhranları xəbərdar etməyə kömək edə bilər. Bəzi araşdırmalar göstərir ki, intihar düşüncəsi olan insanlarda narahat yuxular intihar cəhdindən bir neçə həftə və ya ay əvvəl görünə bilər.

Pensilvaniya Universitetinin araşdırması isə yuxu üçün "çəhrayı səs" faydasını inkar edir. 25 yetkinlə aparılan eksperiment göstərib ki, belə fon REM yuxu fazasını təxminən 19 dəqiqə, təyyarə səsi isə 23 dəqiqə azaldır. Bu səslərin kombinasiyası gecə istirahətini daha da səthi edir.

Professor Matiyas Basner xəbərdarlıq edir ki, REM - yuxunun azalması yaddaş və emosional zərər verir, xüsusilə aktiv inkişaf edən uşaqlar üçün təhlükəlidir. Alimlər uşaqların otaqlarında belə "səs cihazlarının" ehtiyatla istifadə edilməsini tövsiyə edir.

Piyələnmə Azərbaycanı "yeyir"

Mütəxəssislərdən SOS: bu, alkoqol kimi asılılıq yaradır, imtina etməsəniz...

2035-ci ildə insanların artıq çəki və piylənmə problemləri ilə bağlı Azərbaycan iqtisadiyyatının zərəri \$3 milyard və ÜDM-in 4,4%-ni keçə bilər. Bu proqnoz isə hələ bir neçə ay əvvəl Ümumdünya Piylənmə ilə Mübarizə Federasiyasının məruzəsində əks olunub.

Hesabatda təqdim edilən məlumatlara əsasən, 2020-ci ildə əhalinin artıq çəki və piylənmə səbəbindən Azərbaycan iqtisadiyyatının itkiləri \$1,273 milyard və ya ÜDM-in 2,8%-ni təşkil edib, 2035-ci ildə - isə bu rəqəm 3 milyard 461 milyon dollara (ÜDM-in 4,4%-ni) çatıb.

Təşkilatın qiymətləndirmələrinə görə, Azərbaycanda səhiyyə sisteminin xərcləri 2030-cu ildə - 165 milyon, 2035-ci ildə - 210 milyon dollar təşkil edəcək. Təşkilatın analitikləri hesab edirlər ki, 2035-ci ildə Azərbaycanda hər üçüncü yetkin yaşlı şəxs piylənmədən əziyyət çəkəcək.

Müşahidələrə görə, Azərbaycanda piylənmə problemi qadınlarda daha çox rast gəlinir. Ölkəmizdə emək qabiliyyətli insanların orta hesabla 30-40%-nin piylənməsi, 25-30%-nin isə artıq çəkisi var. Son illər əksər ölkələrdə piylənmənin yayılmasının həm böyük, həm də uşaqlarda əhəmiyyətli artımı müşahidə olunur.

Piyələnmə olan insanlar

maarifləndirmə kampaniyaları böyük əhəmiyyət daşıyır. Əks halda, piylənmə gələcəkdə həm səhiyyə, həm də iqtisadi sabitlik üçün ciddi riskə çevrilə bilər.

Aydın görünür ki, piylənmə ilə mübarizə yalnız həkimlərin işi deyil. Bu, cəmiyyətin bütün təbəqələrini əhatə edən kompleks yanaşma tələb edən məsələdir. Sağlam həyat tərzinin təşviqi və profilaktik tədbirlərin gücləndirilməsi isə bu "səssiz epidemiyanın" qarşısını almağın ən effektiv yolu hesab olunur.

Bəs tibdən əlavə bu məsələdə nələrə diqqət edilməlidir?

Qida eksperti Asim Vəliyev mövzu ilə bağlı "Yeni Müsavat"a fikrini bölüşüb: "Obezite dediyimiz piylənmə dünyada ciddi problemlərdən biridir. Bu problem, sadəcə, çəki artımı deyil, həm də bədənin maddələr mübadiləsinin pozulmasıdır. Bir tərəfdən dünyada 1 milyarda yaxın ac insan var deyirik, digər tərəfdən piylənmə ilə mübarizə aparırıq. Piylənmənin qarşısını alan möcüzəvi bir qida yoxdur. Amma elə qidalar var ki, insanı daha tez doyudur və uzun müddət tox saxlayır. Bu da gün ərzində artıq yeməyin qarşısını ala bilər.

Ən çox kömək edən qidalar lifli qidalardır. Tərəvəz, meyvə, mərcimək, noxud, lobyə kimi paxlalılar belə qidalardandır. Kəpekli çörək

xüsusilə axşam saatlarında özünü göstərir.

Sağlam yağlar da kömək edə bilər. Amma ölçü hər zaman olduğu kimi vacibdir. Qoz, fındıq, tum, zeytun yağı kimi məhsullar faydalıdır. Sadəcə, çox yeyildə kalorini artırır. Yeni bir qida sağlamdır deyə nəzarətsiz yeyilməməlidir".

Ekspert bildirir ki, şəkər, qazlı içkilər və hazır meyvə şirələri ən böyük təhlükə mənbəyidir: "Bu içkilərdəki yüksək fruktoza qaraciyərin piylənməsiə səbəb ola bilər. Buna görə risklidir. Qazlı içkilər, enerji içkiləri, şirin paket şirələr, şəkərli qəhvələr burada birinci yerdədir. İnsan bu içkilərlə çox kalori alır, amma toxluq hiss etmir. Piylənməni ən çox artıran qidalar adətən hazır və çox emal olunmuş qidalardır. Çips, şimiyatlar, fast-food, sosiska-kolbasa tipli məhsullar buna daxildir. Bu qidalar həm çox kalorili olur, həm də porsiyanı böyütmək asan olur.

Bəzi qidalar bədəndə birbaşa yağ yığılmasına səbəb olur. Bunların başında rafinə edilmiş şəkər və ağ un məmulatları gəlir. Ağ çörək, bul-kalar və şimiyatlar qan şəkərini sürətlə qaldırır. Bu zaman bədən həddindən artıq insulin hormonu ifraz edir. Ağ unla hazırlanan un məmulatları da tez-tez və çox yeyildə çəki artımını sürətləndirir. Bu o demək deyil ki, heç vaxt yemək olmaz. Sadəcə, gündəlik verdişə çeviririksə, problem yaranır.

Qızartmalar da eyni riski

□ **Afaq MİRAYIQ,**
"Yeni Müsavat"

Yaxın Şərq regionunda hərbi gərginliyin daha da dərinləşməsi və eskalasiyanın davamlı xarakter alması halında yaxın mərhələdə qızılın 1 unsiyasının qiyməti 5 500 ABŞ dollarını keçə bilər.

Bunu "Report"a "Azərbaycan Zərgerlər Assosiasiyası" İctimai Birliyinin İdarə Heyəti sədrinin müavini, "Qiymətli metallar və qiymətli daşlar" üzrə Texniki Komitənin sədri Rövşen Əmircanov deyib.

Onun sözlərinə görə, qızıl ənənəvi olaraq qeyri-müəyyənlik və böhran dövrlərində qoruyucu aktiv kimi qəbul olunur: "Amma mövcud qiymət dinamikası yalnız geosiyasi amillərlə izah edilə bilməz. Dolların möhkəmlənməsi, faiz dərəcələri ilə bağlı gözləntilər və global inflyasiya təzyiqləri də qızılın qiymətinə təsir göstərən əsas amillər sırasındadır. Bu səbəbdən qızıl bazarında yüksəlişlə yanaşı, qısamüddətli geriçəkilmələr də müşahidə olunur. Başqa sözlə, qızıl hazırkı mərhələdə həm qoruyucu aktiv, həm də global makroiqtisadi təzyiqlərə həssas göstərici kimi çıxış edir. Geosiyasi risklər onun qiymətini dəstəkləyərsə də, güclənən dollar və faiz siyasəti ilə bağlı gözləntilər artım tempini məhdudlaşdırır. Bu isə bazarda qeyri-müəyyənliyin davam etdiyini göstərir".

Qeyd edək ki, İrandakı münəfişənin ilk həftəsində ucuzlaşan qızıl martın 10-da keçirilən hərraclarda yenidən bahalaşmışdır. "Comex"-in (Nyu-York Ticarət Birjasının bölməsi) məlumatlarına görə, Yaxın Şərqdəki gərginlik fonunda global qızıl və gümüş qiymətləri əhəmiyyətli dərəcədə artıb. Qızılın qiyməti 1,77 faiz artaraq troya unsiyası üçün 5194 dollara yaxınlaşıb. Gümüş isə 5,81 faiz artaraq 89,43 dollara çatıb.

Azərbaycan üçün neft-qazla yanaşı, qızıl bazarının da önəmi getdikcə artır. Buna səbəb əvvəla, ölkənin özünün qızıl ixracatçısı olması, ikincisi və ən əsası isə Azərbaycanın valyuta ehtiyatlarının mühüm hissəsinin qızıl saxlanmasıdır. Belə ki, ölkənin valyuta ehtiyatlarının 90 faizə yaxınının toplandığı Dövlət Neft Fondu son 3 ildə qızıla investisiyaları kəskin artıraraq 2025-ci ilin sonuna cəmi portfelinin 38,2 faizinə çatdırıb. Təkcə 2025-ci ildə fond 53,4 ton qızıl alıb və qızıl ehtiyatlarını 200 tona çatdırıb. Bu il yanvar ayının 1-nə Neft Fondunun cəmi investisiya portfeli 73 milyard 539,7 milyon ABŞ dolları təşkil edib. Qızıl portfelinin həcmi 1 il əvvələ nisbətən 17,6 faiz bəndi artıb. Bu artımda qızıl alışı ilə yanaşı, onun qiymətinin artması da rol oynayıb.

Beləliklə, 1 unsiya qızılın 31,103 qram olduğunu nəzərə alsaq, hazırda Neft Fondunun təxminən 6 milyon 430 min 247 unsiya qızılının olduğunu deyə bilə-

buraxılışına əsasən bu, 2024-cü ilə müqayisədə 58,6 milyon dollar və ya 35,06 faiz çoxdur. Ötən il ərzində dövlət şirkəti beynəlxalq və yerli bazarlarda ümumilikdə 73,2 min unsiya qızıl və 93,2 min unsiya gümüş satışı həyata keçirib. Bu satışlardan əldə olunan ümumi gəlir 439,3 milyon manat təşkil edib ki, bu da 2024-cü ilə müqayisədə 43 faiz çoxdur. Onu da qeyd edək ki, "AzerGold" QSC qızılı həm xaricə ixrac edir, həm də daxili bazarda satır. QSC-nin məlumatına görə, 2025-ci il üzrə daxili bazarda qızıl məhsullarının satış həcmi 2024-cü ilə müqayisədə

Qızılın unsiyası 10 min manata çata bilər

Qızılın qiymətindəki 1 dollar artım Neft Fondunun aktivlərində 6,4 milyon dollar artım, ucuzlaşma isə eyni məbləğdə azalmaya gətirib çıxarır

Neft nə vaxtadək bahalaşacaq?

"Dünya bazarında Azərbaycan neftinin hər bareli 100 dollardan baha təklif edilir. Neftin bahalaşması büdcədən daha çox ayırmalara imkan yarada bilərmi?"

Bu sözləri deputat, iqtisadçı Vüqar Bayramov açıqlamasında bildirib.

V. Bayramov bildirib ki, 2026-cı ilin dövlət büdcəsində neftin bir barelinin qiyməti 65 dollar nəzərdə tutulub: "Təbii ki, illik orta qiyməti bir neçə günlük və ya həftəlik, hətta aylıq qiymətlərlə müqayisə etmək olmaz. Söhbət illik orta qiymətdən gedir. Bununla belə, "Statista"-nın hesablamalarına görə, bu ilin yanvar ayında Brent markalı neftin bir barelinin orta qiyməti 62,54 dollar, fevral ayında isə 66,6 dollar olub. FRED isə orta qiymətlərin uyğun olaraq 66,6 və 70,8 dollar olduğunu bəyan edib. Göründüyü kimi, 2026-cı ilin ilk ayında dünya bazarındakı qiymət büdcədə nəzərdə tutulandan cüzi fərqlənib. Bu ayın ilk həftəsində isə neftin qiyməti 84-90 dollar intervalında dəyişib".

İqtisadçının sözlərinə görə, 2026-cı il üçün Azərbaycanın dövlət büdcəsi gəlirlərinin 43 faizinin və ya 16,4 milyard manatının neft-qaz sektorunun payına düşəcəyi gözlənilir: "Bunun 12,8 milyard manatı Dövlət Neft Fondunun transferləridir. Göründüyü kimi, neftin dünya bazar qiymətinin yüksəlməsi büdcə gəlirlərinin 3,6 milyard manatlıq hissəsinə birbaşa təsir göstərəcəkdir. Qeyri-neft daxilolmalarına isə dolaylı təsirlər qeydə alınır. Fondun transferləri öz gəlirləri hesabına ödənilirdi üçün neftin qiyməti ilə o məbləğin birbaşa əlaqəsi olmur. Amma yüksək qiymətlər Neft Fondunun gəlirlərinin və eləcə də valyuta ehtiyatlarının artmasına səbəb olacaqdır. Deməli, orta illik qiymət yüksək olacağı halda neft və qaz sektorundan büdcəyə daha çox vəsait daxil olacaqdır".

"Aydındır ki, dövlət büdcəsinin gəlirlərinin artması milli təhlükəsizlik, işğaldan azad olunan ərazilərimizin bərpası, sosial müdafiənin gücləndirilməsi kimi prioritet istiqamətlərə daha çox vəsaitin ayrılmasına imkan yaradır. Daha çox gəlir, daha çox fiskal xərcləmə deməkdir. Bu eyni zamanda, qeyri-neft-qaz sektorunun inkişafı üçün maliyyə təminatı da gücləndirir. Təbii ki, Azərbaycan dünya bazarında daha dayanıqlı qiymət tarazlığında maraqlıdır. Bütün hallarda isə, enerji ölkələri üçün yüksək neft qiyməti, daha çox valyuta gəliri deməkdir", - deyə millət vəkili açıqlamasını yekunlaşdırıb.

dən bahalaşmışdır. "Comex"-in (Nyu-York Ticarət Birjasının bölməsi) məlumatlarına görə, Yaxın Şərqdəki gərginlik fonunda global qızıl və gümüş qiymətləri əhəmiyyətli dərəcədə artıb. Qızılın qiyməti 1,77 faiz artaraq troya unsiyası üçün 5194 dollara yaxınlaşıb. Gümüş isə 5,81 faiz artaraq 89,43 dollara çatıb.

Azərbaycan üçün neft-qazla yanaşı, qızıl bazarının da önəmi getdikcə artır. Buna səbəb əvvəla, ölkənin özünün qızıl ixracatçısı olması, ikincisi və ən əsası isə Azərbaycanın valyuta ehtiyatlarının mühüm hissəsinin qızıl saxlanmasıdır. Belə ki, ölkənin valyuta ehtiyatlarının 90 faizə yaxınının toplandığı Dövlət Neft Fondu son 3 ildə qızıla investisiyaları kəskin artıraraq 2025-ci ilin sonuna cəmi portfelinin 38,2 faizinə çatdırıb. Təkcə 2025-ci ildə fond 53,4 ton qızıl alıb və qızıl ehtiyatlarını 200 tona çatdırıb. Bu il yanvar ayının 1-nə Neft Fondunun cəmi investisiya portfeli 73 milyard 539,7 milyon ABŞ dolları təşkil edib. Qızıl portfelinin həcmi 1 il əvvələ nisbətən 17,6 faiz bəndi artıb. Bu artımda qızıl alışı ilə yanaşı, onun qiymətinin artması da rol oynayıb.

Beləliklə, 1 unsiya qızılın 31,103 qram olduğunu nəzərə alsaq, hazırda Neft Fondunun təxminən 6 milyon 430 min 247 unsiya qızılının olduğunu deyə bilə-

rik. Bu isə o deməkdir ki, qızılın qiymətindəki 1 dollar artım fondun aktivlərində 6,4 milyon dollar artım, ucuzlaşma isə eyni məbləğdə azalmaya gətirib çıxarır. Bu baxımdan, Yaxın Şərqdəki münəfişə global ticarətə, Yaxın Şərq ölkələrinə indiyəqədərkindən daha ağır zərbə vurmada başa çatarsa, qızıl qiymətlərində gözlənilən 40-50 dollarlıq, hətta daha çox ucuzlaşma Neft Fondunun büdcəsində mənfi işarə ilə əksini tapacaqdır. Lakin onu da nəzərə almaq lazımdır ki, fondun sonuncu qızıl alışından bəri qızılın qiymətində 400 dollardan yuxarı bahalaşma baş verib. Bu isə həftə 100 dollarlıq ucuzlaşma şəraitində belə fondun qızılı investisiyalarından zərər görməyəcəyindən xəbər verir.

Qızıl bazarındakı dəyişiklik bu qiymətli metalın hasilatçısı və ixracatçısı olan ölkəmiz üçün gəlirlər baxımından da əhəmiyyətlidir. Dövlət Statistika Komitəsindən verilən məlumata görə, ötən il Azərbaycanda qızıl istehsalı 11,3 faiz artaraq 2965,1 kiloqram təşkil edib. Bazardakı qiymət şərtlərinin əlverişli olması hasil edilən qızılın daha çox hissəsinin satılmasını şərtləndirib. Nəticədə cari il yanvarın 1-i vəziyyətinə hazır məhsul ehtiyatı ötən ilin eyni dövrü ilə müqayisədə 22,3 faiz azalaraq 43,5 kiloqram olub.

Qiymət konyukturunun əlverişli olaraq qalması bu il də qızıl-gümüş hasilatında artımı stimullaşdırır. Belə ki, bu ilin yanvar ayında ölkədə 207,8 kq qızıl istehsal edilib. Bu, ötən ilin müvafiq dövrü ilə müqayisədə 12,2 faiz artım deməkdir.

Məlumdur ki, Azərbaycanda qızılın hasilatı və ixracı ilə Böyük Britaniyanın "Anglo Asian Mining PLC" şirkəti və dövlətə məxsus "AzerGold" QSC məşğuldur.

Birincinin hasil etdiyi qızıl-gümüşün 51 faizi, ikincinin isə bütünlüklə dövlətdir. "Anglo Asian Mining PLC"-nin yaydığı məlumata görə, şirkət 2025-ci ildə 25,061 min unsiya qızıl hasil edib. Bundan əlavə, 2025-ci ildə gümüş hasilatı 153,333 min unsiya, mis hasilatı isə 7,915 min ton təşkil edib. Cari ildə şirkət 28-33 min unsiya qızıl hasil etməyi planlaşdırır. Şirkətin gümüş hasilatının bu il 170-210 min unsiya, mis hasilatının isə 20-25 min ton olacağı proqnozlaşdırılır. Beləliklə, 2026-cı ildə şirkət qızıl hasilatını bir il əvvəlki göstərici ilə müqayisədə 31,7 faiz, gümüşü 36,95 faiz, mis isə 3,2 dəfəyə qədər artırmağı planlaşdırır.

"AzerGold" QSC isə 2025-ci ildə 225,7 milyon ABŞ dolları dəyərində məhsul ixrac edib. İqtisadi İslahatların Təhlili və Kommunikasiya Mərkəzinin "İxrac İcmalı"-nın yanvar

39 faiz, gümüş məhsullarının satış həcmi isə 170 faiz artıb. Ümumilikdə, 2025-ci ildə daxili perakəndə satışdan əldə edilən gəlir əvvəlki ilə müqayisədə 103 faiz artaraq 41,2 milyon manat təşkil edib.

Dövlət Statistika Komitəsinin hesablamalarına görə, ötən il zərgerlik məmulatları 20 faizə yaxın, bu ilin yanvar ayında ötən ilin eyni dövrü ilə müqayisədə isə 33 faiz bahalaşmışdır. Həm hazır zərgerlik məmulatları, həm də zərgerlikdə istifadə olunan qızıl adətən xaricdən alınır. Rəsmi statistikaya əsasən ötən il Azərbaycan 6 milyard 264,8 milyon ABŞ dolları dəyərində 57 min 475 kiloqram qızıl (qızıl, digər yarımlaşmış formalar, çubuqlar, məftil və profilər, lövhələr, istənilən altlıq nəzərə alınmadan qalınlığı 0,15 mm-dən çox olan və rəqlər, zolaqlar və ya lentlər) idxal edib. Bu, 2024-cü ilin göstəricisindən dəyər ifadəsində 89 faiz, kəmiyyət olaraq 40 faiz çoxdur.

Bu qızılın 53,4 min kiloqramını ARDNF idxal edib, qalanı digər özəl şirkət və şəxslər tərəfindən alınıb.

Ümumiləşdirsək, qızılın qiymətindəki bahalaşmadan dövlət və biznesin faydalandığı, vətəndaşın isə zərər çəkdiyini, ucuzlaşma zamanı isə prosesin böyük ölçüdə əksinə getdiyini söyləmək olar...

□ **Dünya SAKİT,**
"Yeni Müsavat"

Son dövrlər mövsüm dəyişikliyi ilə əlaqədar ölkədə epidemioloji vəziyyət və müşahidə olunan xəstəliklər yenidən gündəmə gəlir. Xüsusilə məktəblilər arasında mövsümi xəstəliklərin yayılması ilə bağlı müraciətlərin olub-olmaması və yaz mövsümünün yaxınlaşması fonunda vəziyyətin necə dəyişdiyi maraqlıdır. Bununla yanaşı, vətəndaşların, eləcə də məktəb yaşlı uşaqların mövsümi xəstəliklərdən qorunması üçün görülən profilaktik tədbirlər və verilən tövsiyələr də diqqət çəkən məsələlərdəndir.

Modern.az-a açıqlamasında Səhiyyə Nazirliyinin mütəxəssis-eksperti, infeksionist Təyyar Eyvazov qeyd edib ki, hazırda Azərbaycanda epidemioloji vəziyyət stabil və nəzarət altında qiymətləndirilir. Onun sözlərinə görə, yaz fəslinin yaxınlaşması ilə əlaqədar olaraq xəstəliklərin strukturunda müəyyən dəyişikliklər müşahidə olunur.

"Mövsümi qripə yoluxma halları azalsa da digər kəskin respirator virus infeksiyaları (KRVİ) hələ də aktivdir. Ümumi tendensiya ondan ibarətdir ki, hava-damcı yolu ilə yayılan infeksiyon xəstəlikləri ciddi şəkildə azalmağa doğru gedir".

Mütəxəssis-ekspert nəzərə çatdırıb ki, mövsüm dəyişikliyi zamanı məktəblilər ən həssas qruplardan biridir: "Çünki qapalı məkanlarda uzun müddət bir yerdə olmaq hava-damcı yolu ilə yayılan infeksiyaların sürətini artırır. Mart ayında temperatur tərəddüdləri uşaqların immun sistemə təsir edir, nəticədə boğaz ağrısı, zökəm və yüksək hərarətlə müşayiət olunan hallara rast gəlinir. Vitamin çatışmazlığı (avitaminoz) nəticəsində qışdan çıxan orqanizmdə enerjinin azalması, yorğunluq və yuxusuzluq halları qeydə alınır. Yazın gəlişi ilə mövsümi allergiyalarla bağlı müraciətlərin artımı gözənlir. Belə ki, ağacların və bitkilərin tozlanması dövründə asqırma, gözlərdə qaşınma və allergik rinit şikayətləri çoxalır. Əlamətlərin oxşarlığı allergik vəziyyətin respirator virus infeksiyası ilə səhv salınmasına səbəb olur".

Bəs mart ayında niyə respirator xəstəliklər artır? Ümumiyyətlə, hazırkı dərmanların keyfiyyəti respirator xəstəliklərin öhdəsindən gəlirmi?

Mövzu ilə bağlı tibb

elmləri doktoru, professor Adil Qeybullay "Yeni Məsəvat"a danışib. Mütəxəssis qeyd edib ki, respirator xəstəliklərin böyük əksəriyyəti virus mənşəlidir və viruslara qarşı isə hələlik bütün hallarda təsir edən konkret və universal bir maddə mövcud deyil: "Doğrudur, müəyyən antiviral preparatlar var, lakin virusların çox

kim tövsiyəsi vacibdir. Yeni həkim təyinatı olmadan müxtəlif dərman preparatlarının qəbul edilməsi qətiyyətlə məqsəduyğun deyil. Bəzən insanlar dərmanların təsir etmədiyini düşünürlər. Əslində isə bir çox hallarda problem dərmanın keyfiyyətində deyil, onun düzgün seçilməməsində olur. Çünki dərmanlar çox vaxt özbaşına alınır, tanışların və ya yaxınların məsləhəti ilə istifadə olunur. Bu isə düzgün yanaşma deyil. Hər bir xəstəliyin müalicəsi fərdi yanaşma tələb edir və düzgün diaqnoz qoyulmadan dərman qəbul etmək həm faydasız, həm də zərərli ola bilər".

Adil Qeybullay bu dövr üçün öz məsləhətlərini də

Ölkədə mart yoluxması

Professor: "Bir çox xroniki xəstəliklərin kəskinləşməsinin məhz bu dövrə təsadüf etməsinin səbəbləri var"

sürətlə mutasiyaya uğraması səbəbindən bu dərmanların təsiri bir çox hallarda gözlənilən qədər effektiv olmur. Yeni viruslar daim dəyişdiyi üçün onların hamısına eyni dərəcədə təsir edə biləcək vahid dərman hələ ki mövcud deyil. Lakin burada əsas məsələ ondan ibarətdir ki, insan orqanizminin immun sisteminin güclü və balanslı vəziyyətdə saxlanması çox mühüm rol oynayır. Çünki immun sistemi güclü olan insanlarda virus infeksiyalarına qarşı müqavimət də daha yüksək olur. Xüsusilə mart ayı orqanizm üçün müəyyən mənada keçid dövrü hesab olunur. Bu dövrdə qış fəslindən yaz fəslinə keçid baş verir və insan bədənində bir sıra fizioloji dəyişikliklər yaşanır. Xalq arasında bu dövr barədə "qan durulanır" kimi ifadələr işlədilir və bu fikrin müəyyən elmi əsası da var. Əslində burada söhbət orqanizmin oyanması, metabolik

proseslərin və hormonal sistemin yenidən tənzimlənməsindən gedir".

Adil Qeybullay həmçinin vurğulayıb ki, bir çox xroniki xəstəliklərin kəskinləşməsinin məhz bu dövrə təsadüf etməsinin səbəbləri var: "Mədə-bağırsaq sistemi xəstəlikləri, sinir sistemi problemləri, allergik xəstəliklər və digər bəzi patologiyalar yazın ilk aylarında daha çox müşahidə olunur. Bu səbəbdən də həmin dövrdə respirator xəstəliklərin yayılma ehtimalı artır. Bunun səbəblərindən biri də insanların dəyişkən hava şəraitinə uyğun geyim seçməməsidir. Yaz aylarının əvvəlində hava tez-tez dəyişir, gün ərzində temperatur fərqi böyük olur. İnsanlar isə bəzən buna uyğun geyinmir və nəticədə soyuq dəymə və respirator xəstəliklər daha çox qeydə alınır. Digər tərəfdən, qış aylarından sonra orqanizmdə vita-

min çatışmazlığı - yeni avitaminoz da müşahidə olunur. Qış mövsümündə günəş şüalarının az olması, qidalanmada təzə meyvə-tərəvəzin məhdud olması və fiziki aktivliyin azalması nəticəsində bədənə müəyyən vitaminlərin səviyyəsi aşağı düşür. Bu da immun sistemini zəiflədir və nəticədə virus infeksiyalarına yoluxma riski artır. Yeni respirator xəstəliklərin yazın əvvəlində daha çox yayılmasının bir neçə səbəbi var və bunların hamısı birlikdə bu vəziyyəti formalaşdırır".

Professor dərmanların effekti ilə bağlı da danışib: "Dərmanların keyfiyyəti barədə cəmiyyətdə tez-tez müxtəlif müzakirələr aparılır və müəyyən söz-söhbətlər dolaşır. Etiraf etmək lazımdır ki, bu iddiaların bir hissəsi tam əsassız deyil. Lakin məsləhət yalnız dərmanların keyfiyyəti ilə bağlı deyil. Təəssüf

ki, respirator xəstəliklər zamanı insanların ən çox etdiyi səhvlərdən biri antibiotiklərdən düzgün istifadə etməməsidir. Əksər hallarda soyuq dəymə və virus mənşəli xəstəliklər zamanı insanlar özbaşına antibiotik qəbul edirlər. Halbuki antibiotiklər viruslara təsir etmir. Onlar yalnız bakterial infeksiyalara qarşı istifadə olunur. Antibiotiklərin əsassız və nəzarətsiz qəbulu isə əksinə, daha ciddi problemlər yarada bilər. Bu dərmanların müxtəlif yan təsirləri mövcuddur və orqanizmə əlavə yük yaradır. Ona görə də respirator xəstəliklər zamanı dərman qəbul edərkən mütləq həkim məsləhəti nəzərə alınmalıdır. Məsələn, qızdırma zamanı istifadə olunan parasetamol və digər preparatlar dünyanın bir çox ölkəsində sərbəst satılsa da, onların da düzgün və təhlükəsiz istifadəsi üçün hə-

qeyd edib: "Bu dövrdə insanlar qidalanmalarına xüsusi diqqət yetirməlidirlər. Vitaminlərlə zəngin qidaların qəbul edilməsi, fiziki aktivliyin artırılması və sağlam həyat tərzinin qorunması çox vacibdir. İnsanlar mümkün qədər tənbəlləşməməli, daha çox hərəkət etməli, açıq havada gəzməli və balanslı qidalanmalıdırlar. Az yemək, lakin daha çox hərəkət etmək sağlamlıq üçün mühüm şərtlərdən biridir. Bundan əlavə, əhalinin böyük bir hissəsində vitamin çatışmazlığı müşahidə olunur. Xüsusilə D vitamini ilə bağlı problemlər geniş yayılıb. Bu vitamin immun sisteminin normal fəaliyyəti üçün mühüm əhəmiyyət daşıyır. Ona görə də D vitamininin səviyyəsinə nəzarət etmək, lazım gəldikdə isə həkim məsləhəti ilə onu qəbul etmək vacibdir".

Xatidə GƏRAY, "Yeni Məsəvat"

Duzun məhv etdiyi üç orqan

Türkiyəli mütəxəssis artıq duzun bütün bədəne necə zərər verdiyini izah edib

Türkiyəli daxili xəstəliklər mütəxəssisi Mahinur Şenol artıq duzun yalnız qan təzyiqini qaldırmaqla yanaşı, qan damarlarından böyrəklərə qədər bütün bədəne necə zərər verdiyini izah edib.

Şenol deyib: "Cəmiyyətdə ən çox yayılmış səhv yalnız yeməyə əlavə edilən duzu nəzərə almaqdır. Lakin gündəlik duz

qəbulunun böyük bir hissəsi çörək, pendir, zeytun, turşu, tomat pastası, hazır şorbalar, soslar və emal olunmuş ət məhsullarından gəlir. Xüsusilə də "gizli duz" adlanan bu mənbələr səbəbindən gündəlik limiti asanlıqla aşmaq olar. Ümumdünya Səhiyyə Təşkilatı (ÜST) sağlam bir yetkin üçün gündəlik duz istehlakının 5 qramdan (təxminən bir çay qaşığı) çox olmasını tövsiyə edir.

Dadgücləndirici kimi istifadə edilən duz, qida sənayesində də raf ömrünü uzatmaq üçün üstünlük təşkil edir. Buna görə də qablaşdırılmış məhsulların üzərindəki etiketləri oxumaq verdiyi çox vacibdir. Həddindən artıq duz istehlakı bədəndə suyun tutulmasına, qan həcmində və qan təzyiqinin artmasına səbəb olur".

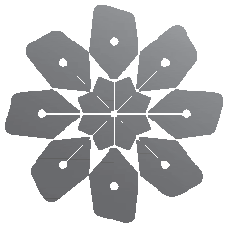
Mütəxəssis bildirib ki, duz istehlakının azaldılması xüsusən də hipertoniya xəstələri üçün dərman qəbul etmək qədər vacib bir addımdır: "Ailəsinə hipertoniya tarixçəsi olan şəxslər, diabet xəstələri və 40 yaşdan yuxarı olanlar daha diqqətli olmalı olmalıdır. Müntəzəm qan təzyiqi ölçülməlidir. Həddindən artıq duz böyrəklərə yükü artırır və zamanla böyrək funksiyasının pisləşməsinə səbəb ola bilər. Bu, həmçinin ateroskleroz riskini artırır və ürək-damar xəstəliklərinə yol açır. Uzunmüddətli perspektivdə sümük sağlamlığına da mənfi təsir göstərə bilər. Uşaqlar erkən yaşda yüksək duzlu qidalar verilməməlidir. Uşaqların dad tumurcuqları böyüklərdən daha həssasdır. Erkən yaşda yüksək duz istehlakı sonrakı il-

lərdə hipertoniya riskini artırır. Buna görə də evdə hazırlanmış yeməklərdə duzun miqdarı azaldılmalı və süfrədə duzqabı saxlanılmamalıdır".

Mahinur Şenol duz istehlakını azaltmaq istəyənlərə aşağıdakı məsləhətlər verir:

- Yemək bişirərkən duzu tədricən azaldın.
- Süfrədə duz saxlamayın.
- Qablaşdırılmış məhsulların etiketlərindəki natrium tərkibini yoxlayın.
- Turşu, duzlu su və emal olunmuş ət məhsullarını məhdudlaşdırın.
- Duz əvəzinə ədviyyat, limon, sarımsaq və təzə otlarla dad əlavə edin.
- Çöldə yemək yeyərkən az duzlu seçimlərə üstünlük verin.

"Duz istehlakına nəzarət sağlam ürək, tarazlı qan təzyiqi və güclü böyrəklər üçün vacib bir addımdır. Profilaktik tibbin ən fundamental elementlərindən biri qidalanma vərdişlərimizi yenidən nəzərdən keçirməkdir".

**Azərbaycan
Respublikasının
Mədlanın İnkişafı
Agentliyi**

İşğaldan azad olunmuş ərazilərə “Böyük Qayıdış”

Qarabağa Böyük Qayıdış prosesi bu gün artıq real həyatın ayrılmaz hissəsinə çevrilib. Birmənalı şəkildə bu proses Azərbaycanın müasir tarixində ən mühüm və qürurverici mərhələlərdən biridir. Uzun illər doğma yurdlarından didərgin düşmüş insanların yenidən ata-baba yurdlarına qovuşması milli ədalətin və tarixi haqqın bərpasıdır.

Bu gün Qarabağ və Şərqi Zəngəzurda həyata keçirilən genişmiqyaslı bərpa və quruculuq işləri göstərir ki, Azərbaycan dövləti bu torpaqları yalnız azad etmək kifayətlənməyib, həm də onları yenidən dirçəltmək, həyatla doldurmaq üçün ardıcıl və sistemli addımlar atır. Müasir şəhər və kəndlərin salınması, yolların, hava limanlarının, sosial infrastrukturun qurulması, yeni yaşayış massivlərinin inşası bölgənin qısa müddətdə böyük dəyişikliklərə şahidlik etdiyini göstərir. Bir vaxtlar dağıdılmış, viran qoyulmuş torpaqlarda bu gün həyat yenidən qaynayır.

Ən önəmlisi isə odur ki, köç karvanları ard-arda Qarabağa doğru yola düşür. Hər yeni köç dalgası bu torpaqla-

rın yenidən nəfəs aldığı, həyatın bərpa olunduğunun ən canlı sübutudur.

Onilliklər boyu bu günü gözləyən insanlar üçün doğma torpağa qayıtmaq təkcə fiziki məkan dəyişikliyi deyil, həm də mənəvi qələbədir. Məcburi köçkünlər illərlə qəlblərində yaşatdıqları həsrətin sona çatacağı günün xəyalı ilə yaşayıblar. Bu gün isə həmin arzular reallığa çevrilir. Qarabağda həyat yenidən qurulur, kəndlər dirçəlir, şəhərlər canlanır və Böyük Qayıdış prosesi hər keçən gün daha da geniş miqyas alır.

Ötən il işğaldan azad olunmuş ərazilərə ümumilikdə 3893 ailə olmaqla 15781 nəfər köçürülüb.

Bu barədə Modern.az-ın

Böyük Qayıdış

yət və iradəni işğaldan azad olunmuş ərazilərin bərpası və yenidən qurulması prosesində nümayiş etdirir. Görünən odur ki, köç prosesi planlı və mərhələli şəkildə davam edir. Azərbaycan dövləti azad edilmiş torpaqlarda həyatın bərpası üçün lazım olan bütün addımları atır, müasir şəhər və kəndlər salınır, yollar, məktəblər, xəstəxanalar, enerji və kommunikasiya xətləri qurulur. Bir sözlə, işğaldan azad olunmuş ərazilər yenidən qurulur, dirçəldilir və yaşayış üçün tam hazır vəziyyətə gətirilir”.

Köç karvanları Qarabağa doğru...

Dövlət bu istiqamətdə lazım olan bütün addımları atır

Nazirlər Kabinetindən əldə etdiyi məlumatda bildirilib.

Artıq işğaldan azad olunmuş ərazilərdə 30 minə yaxın köçkün evlərlə təmin edilib və orada yaşayırlar. Ümumilikdə isə 74750 nəfər bu ərazilərdə yaşamaqla inşaat, dövlət işlərində və digər sahələrdə müxtəlif vəzifələrdə çalışırlar.

Məlumat üçün bildirek ki, dövlət proqramına görə 2026-cı ilin sonuna qədər təxminən 140 min keçmiş məcburi köçkünün-34 500

ailənin azad edilmiş ərazilərə yerləşdirilməsi planlaşdırılır.

“2020-ci ildə 44 günlük Vətən müharibəsində Azərbaycan tarixi zəfər qazandı və illərlə işğal altında qalan torpaqlarımız azad edildi. Müzəffər Ali Baş Komandan İlham Əliyevin qətiyyətli liderliyi və rəşadətli Azərbaycan Ordusunun qəhrəmanlığı sayəsində ölkəmiz yeni bir tarix yazdı. Bu müharibə zamanı dövlət-xalq-ordu birliyi bütün dünyaya nümunə kimi nümayiş olundu. Azərbay-

can xalqı öz milli həmrəyliyi, iradəsini və vətəne bağlılığını bir daha ortaya qoydu. Şəhidlərimizin qəhrəmanlığı və qazilərimizin fədakarlığı sayəsində ölkəmizin ərazi bütövlüyü bərpa edildi”.

Bu fikirləri “Yeni Müsavat”a **Milli Məclisin deputatı Vüqar İskəndərov** deyib.

Deputat bildirib ki, bu böyük zəfər yalnız hərbi qələbə deyil, həm də milli ruhun, birliyin və qətiyyətin təntənəsi oldu: “Bu gün də Azərbaycan dövləti və xalqı həmin qətiy-

Deputatın sözlərinə görə, diqqətçəkən əsas məqamlardan biri də budur ki, dünyada baş verən mürəkkəb siyasi proseslərə və müxtəlif regional gərginliklərə baxmayaraq, Qarabağ və Şərqi Zəngəzurda aparılan quruculuq və köç prosesi bir an belə dayanmır. O qeyd edib ki, bütün bunlar Azərbaycan dövlətinin siyasi iradəsini, iqtisadi gücünü və xalqımızın öz tarixi torpaqlarına qayıtmaq əzmini bir daha açıq şəkildə nümayiş etdirir.

Azərbaycan Respublikasının Medianın İnkişafı Agentliyinin maliyyəsi əsasında nəşr olunur. Yazını hazırladı: Cavanşir ABBASLI

Bakının zibil probleminin içindən çıxan “əmma”

Ayrı konteynerlərdəki tullantılar niyə bir yerə toplanır?

Bakıda son illər küçələrdə zibil qutularında iki rəng daha çox görünür - narıncı və yaşıl. Paytaxt sakini artıq öyrəşib ki, plastiki, şüşəni, metalı, kağızı və s. bir konteynerə (narıncı), məişət qalıqlarını isə digərinə (yaşıl) atсын. Hətta bəzi insanlar evindən çıxarkən tullantıları ayrı zibil torbalarına yığıb hərsini uyğun qutuya atır ki, ayrı konteynerlərdən zibilləri yığmağa gələn maşınlara da çətinlik yaranmasın.

Amma bir sıra vətəndaşların sözlərinə görə, bəzi yerlərdə zibil daşıyan maşın konteynerlərə fərq qoymadan bütün zibilləri bir yerə yığıb aparır. Belə olan halda vətəndaşın “mən düzgün edərəmmi?” sualına cavab axtarmasına səbəb olur. Əgər çeşidləmə həqiqətən sistemli şəkildə qurulubsa, niyə insanlar bəzən tullantıların eyni maşında toplandığını görür?

“Report” məsələni araşdırmaq üçün müraciət etdiyi ilk qurum Bakı şəhər “Kommunal Xidmətlər Müəssisəsi” Məhdud Məsuliyyətli Cəmiyyəti olub.

Müəssisədən bildirilib ki, konteynerlər hər zaman ayrı maşınlarla yığılır:

“Bakı şəhərində artıq 6 ildir ki, bərk məişət tullantılarının yığılması, daşınması və çeşidlənməsi layihəsi uğurla davam etdirilir və artıq paytaxtın 10 rayonunu əhatə edir. Narıncı konteynerlər kağız, plastik, karton, metal, şüşə, yaşıl konteynerlər isə digər qarışıq tullantılar üçün nəzərdə tutulub. Narıncı konteynerlər ayrı avtonəqliyyat vasitələri ilə, yaşıl konteynerlər isə digər avtonəqliyyat vasitələri ilə

daşınır”.

Məsul qurumun açıqlaması kağız üzərində sistemin aydın və nəzarət mexanizmləri ilə müşayiət olunduğunu göstərir: ayrı konteynerlər, ayrı maşınlar, artan göstəricilər və yenilənən texnika. İstər-istəməz sual yaranır: problem kommunikasiya boşluğundadır, texniki proseslərdədir, yoxsa tətbiqdə yaranan çatışmazlıqlardadır?

“Problem təkcə vətəndaşın davranışında deyil. Sistemin logistika və texniki təminat mərhələsində də boşluqlar var”.

Bu sözləri “Report”a açıqlamasında **ekoloq Rövşən Abbasov** deyib.

Onun sözlərinə görə, Bakıda zibillərin bir yerə tökülməsinin əsas səbəbi ayrı yığım sisteminin tam və ardıcıl şəkildə qurulmamasıdır:

“Ayrı konteynerlər bəzi ərazilərdə yerləşdirilsə də, çoxbölümli zibil maşınlarının sayı məhduddur və tullantılar əksər hallarda qarışıq şəkildə toplanır. Bu isə mənbədə çeşidləmənin effektivliyini azaldır. Nəticədə tullantılar sonradan əsasən Təmiz Şəhər ASC tərəfin-

dən idarə olunan çeşidləmə və emal müəssisələrində ayrılır, lakin üzvi tullantıların plastiklə qarışması təkrar emal keyfiyyətini aşağı salır”.

Mövzuya münasibətdə fərqli tərəflərin mövqeyi bir məqamı aydın göstərir: Bakıda tullantıların idarə olunması sistemi mövcuddur, lakin onun bütün həlqələri eyni gücdə işləmir. Ekoloq Rövşən Abbasovun fikrincə, ayrı konteynerlərin qoyulması hələ ayrı yığımın tam işləməsi demək deyil.

Beləliklə, məsələ “kim haqlıdır?” sualından daha çox, zəncirin hansı halqasının zəif işlədiyini ilə bağlıdır. Belə bir sual da ortaya çıxır ki, ümumiyyətlə, yığılan zibillərin sonrakı “aqibəti” nə olur?

“Report” bu məsələlərə

az da olsa aydınlıq gətirə biləcək üçün Təmiz Şəhər ASC-yə suallarını ünvanlayıb.

Sorğuya cavab olaraq məlumat verilib ki, qəbul edilən tullantılar Balaxanı bərk məişət tullantılarının çeşidlənməsi zavodunda, Balaxanı bərk məişət tullantılarının zərərsizləşdirilməsi poliqonunda və Balaxanı Sənaye Parkında müasir üsullarla zərərsizləşdirilir:

“Balaxanı bərk məişət tullantılarının çeşidlənməsi zavodunda çeşidlənən tullantılar son 5 il ərzində 29,5 min ton karton, 3,7 min ton metal, 3,5 min ton pet butulka, 2,8 min tondan çox şüşə və digər tullantılar daxil ol-

maqla təkrar emala yönəldirilib. Tullantıların təkrar emalı ilə məşğul olan sahibkarların fəaliyyət göstərdiyi Balaxanı Sənaye Parkına rezidentlər tərəfindən indiyə qədər 57 milyon manat həcmində investisiya qoyulub və 410 milyon manat dəyərində məhsul istehsal edilib. İstehsal edilən məhsulun 31 milyon manat həcmində olan his-

səsi isə xarici ölkələrə ixrac edib. Hər il Bakı şəhərində əmələ gələn bərk məişət tullantılarının 1 milyon tona qədər “Təmiz Şəhər” ASC-nin təsərrüfat sahələrinə təhvil verilir”.

Görünən odur ki, sistem işləyir. Balaxanıdakı çeşidləmə zavodunda son illər ərzində minlərlə ton karton, metal və plastik təkrar emala yönləndirilib, sənaye parkında milyonlarla manatlıq investisiya qoyulub və məhsul istehsal olunub. Beləliklə, bir tərəfdə emal və sənaye mərhələsində işlək mexanizmdən danışılır, digər tərəfdə isə yığımın ayrı maşınlarla həyata keçirildiyi bildirilir. Rəsmi açıqlamalara əsasən, həm texnika yenilənib, həm də çeşidlənmiş tullantıların həcmi artıb. Zəncir tamamlanmış görünür: konteynerdən zavoda qədər sistem qurulub.

Ancaq şəhər küçəsində eyni anda iki fərqli konteynerin qarşısına gələn bir maşın görüntüsü ictimai sualları aradan qaldırmır. Bu halda məsələ artıq emal gücündən yox, ilkin mərhələdə - yeni yığım prosesinin necə təşkil olunmasından gedir.

Elan:

Azərbaycan Respublikası Müdafiə Nazirliyi tərəfindən Həsənov Sahil Niyaz oğlunun adına verilmiş SQ 20026756 sayılı hərbi vəsiqə itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Azərbaycan Universiteti tərəfindən İsmayilova Xədicə Fuad qızına verilmiş tələbə bileti itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Xaçmazın Qadaşoba kəndində 1982-ci il təvəllüdlü anası Kifayət Lətifovanı qətlə yetirən 16 yaşlı yeniyetmənin məhkəmə prosesi başa çatıb. Sumqayıt Ağır Cinayətlər Məhkəməsinin hökmünə əsasən, A.Lətifov 7 il 6 ay müddətinə azadlıqdan məhrum edilib. Təqsirləndirilən şəxs məhkəmədə ifadəsində qətlə səbəb kimi anasının Tik-Tok-da tanımadığı şəxsle səmimi yazışmalarını göstərib. Bu yazışmaları görən yeniyetmə Kifayət Lətifovaya 15 bıçaq zərbəsi endirərək onu öldürüb.

Maraqlıdır ki, yeniyetmə qətdən öncə "ChatGPT" ilə söhbətləşib. Onun telefonuna baxış keçirilən zaman "ChatGPT" ilə yazışması aşkar olunub. Həmin mesajlarda təqsirləndirilən şəxs süni intellektdən anasını öldürməsinin üsul və vasitələrini, anasını öldürdükdən sonra törətdiyi hadisənin hüquqi nəticələrini və az cəza almaq üçün istintaqa necə ifadə verməli olduğunu soruşub.

Bu faktın özü yeniyetmələrin süni intellektdən istifadəsi ilə bağlı məhdudlaşdırıcı addımların atılmasını zəruri edir. Ötən həftə Milli Məclis sosial şəbəkələrdən istifadə ilə bağlı yaş qadağası barədə qərar qəbul edib.

Bəs yeniyetmələrin süni intellektdən istifadəsi ilə bağlı hansısa preventiv addımlar atıla bilərmi?

Mövzu ilə bağlı **psixoloq Azad İsayadə** "Yeni Müsavat"a danışib. Psixoloq qeyd edib ki, faktiki olaraq yeniyetmələr üçün süni intellektdən istifadəyə tam qadağa qoymaq mümkün deyil: "Müasir dövrdə texnologiya həyatın bütün sahələrinə daxil olub və gənclər də gündəlik həyatlarında bu vasitələrdən istifadə edirlər. Ona görə də hesab edirəm ki, məsələni qadağalarla həll etmək real yanaşma deyil. Daha doğru yanaşma süni intellekt sistemlərinin özündə müəyyən məhdudiyyətlərin yaradılmasıdır. Yeni hansı suallara cavab verilməsinin mümkün olduğu, hansılara isə cavab verilməməli olduğu texnologiyanın özündə əvvəlcədən tənzimlənməlidir. Bu məsələni sadə bir misalla izah etmək olar. Məsələn, insan istəse balta ilə də kiməsə zərər verə bilər. Amma bu o demək deyil ki, biz baltanı tam qadağan etməliyik. Baltanın öz istifadə qaydaları var və o, əsasən meişet və əmək fəaliyyəti üçün nəzərdə tutulub. Yeni alətin özü deyil, onun necə və hansı məqsədlə istifadə olunması əsas məsələdir. Eyni yanaşma süni intellektə də aid edilməlidir. Süni intellekt texnologiyası özü təhlükəli deyil, təhlükə onun yanlış məqsədlərlə istifadə edilməsindən yarana bilər.

Bu baxımdan süni intellektdən istifadə qaydaları və etik çərçivələr müəyyən edilməlidir. Yeniyetmələr bu texnologiyadan təhsil məqsəd-

ləri üçün, məsələn, imtahanlara hazırlaşarkən, müxtəlif mövzular üzrə araşdırma apararkən, məlumat əldə edərkən və ya layihələr üzərində işləyərkən istifadə edə

yeni deyil. Bu, tarixən də mövcud olub və müəyyən yaş xüsusiyyətləri ilə bağlıdır. Yeniyetməlik dövründə empatiya hissi hələ tam formalaşmır. Bu yaş mərhələsində

artmağa başlayır və bu məsələ cəmiyyət üçün yeni risklər yaradır. Məsələn, cəmi bir neçə gün əvvəl baş vermiş hadisələrdən biri cəmiyyətdə böyük rezonans

Xaçmazdakı qətlin üzə çıxardığı gerçək - "ChatGPT" deyib ki...

Azad İsayadə: "Yeniyetmələr üçün süni intellektdən istifadəyə tam qadağa qoymaq mümkün deyil, amma..."

birlər. Belə hallarda süni intellekt onların biliklərini artırır və inkişafına kömək edən faydalı vasitəyə çevrilir. Yeni düzgün istiqamətdə istifadə edildikdə bu texnologiyanın müsbət tərəfləri kifayət qədər çoxdur".

Psixoloq vurğulayıb ki, əsas məsələ süni intellekti qadağan etmək deyil, onun daxilində müəyyən təhlükəsizlik mexanizmlərinin qurulmasıdır: "Elə suallar və mövzular var ki, süni intellekt onlara cavab verməməlidir. Xüsusilə zorakılıq, cinayət və ya digər təhlükəli davranışları təşviq edə biləcək suallar avtomatik şəkildə məhdudlaşdırılmalıdır. Belə yanaşma həm texnologiyanın faydalarından istifadə etməyə imkan verər, həm də onun potensial risklərini azaldar".

Azad İsayadənin fikrincə, yeniyetmələr arasında valideynlərə qarşı aqressiv davranışların və hətta bəzi hallarda ağır cinayətlərin baş verməsi təkcə texnologiya ilə bağlı məsələ deyil. Bu problemin arxasında bir neçə müxtəlif amil dayanır: "Bu amillərdən biri də müasir dövrdə informasiya axınının həddindən artıq çox olmasıdır. İnsanlar, xüsusilə də yeniyetmələr gün ərzində say-sız-hesabsız məlumatlarla qarşılaşırlar. Sosial şəbəkələr, televiziya və digər media vasitələri vasitəsilə müxtəlif hadisələr, müharibələr, zorakılıq və digər neqativ xəbərlər davamlı şəkildə yayılır.

Ümumilikdə isə qeyd etmək lazımdır ki, yeniyetmələr arasında aqressiya fenomeni

gənclər dünyanı daha çox "ağ" və "qara" kimi qavrayırlar. Yeni onlar üçün hadisələr çox vaxt ya tam yaxşı, ya da tam pis kimi görünür. Əgər onlar kimisə mənfi obraz kimi qəbul edərlərsə, həmin şəxs onların gözündə düşməne çevrilə bilər və nəticədə həddindən artıq aqressiv və qəddar davranışlar ortaya çıxa bilər. Bu xüsusiyyətlər yeniyetmə psixologiyası üçün xarakterik sayılır və bir çox hallarda müşahidə olunur. Məhz buna görə də hüquq-mühafizə orqanları və digər dövlət strukturları yeniyetmələrlə işləyərkən daha həssas və ehtiyatlı yanaşma nümayiş etdirirlər. Məsələn, uşaq koloniyalarında və yeniyetmələrlə bağlı istintaq proseslərində çalışan əməkdaşlar bu yaş qrupunun psixoloji xüsusiyyətlərini nəzərə alırlar. Çünki yeniyetmənin davranışı və reaksiyası çox vaxt gözlənilməz ola bilər. Onların emosional reaksiyaları daha kəskin və impulsiv olur və bu da bəzən təhlükəli nəticələrə gətirib çıxara bilər".

Keçmiş polis rəisi, ekspert-kriminalist Mahmud Hacıyev isə qeyd edib ki, son dövrlərdə süni intellekt texnologiyalarının sürətlə inkişafı ilə yanaşı, bu texnologiyalardan sui-istifadə halları da artmağa başlayıb: "Artıq süni intellekt vasitəsilə törədilən müxtəlif cinayət faktlarına şahidlik edirik. Bu hadisələr göstərir ki, texnologiyanın imkanları genişləndikcə ondan qeyri-qanuni məqsədlərlə istifadə edən şəxslərin sayı da

doğurdu. Bir şəxs hüquq fəaliyyətində təhsil alan tələbə qızların sosial şəbəkələrdə yerləşdirilmiş şəkillərindən istifadə edərək süni intellekt vasitəsilə təhqiramız və alçaqdıcı foto və videolar hazırlamışdı. Daha sonra həmin materialları müxtəlif platformalarda yaymışdı. Bu kimi faktlar bir daha sübut edir ki, süni intellekt vasitəsilə törədilən cinayətlərə qarşı hüquqi mexanizmlər daha da gücləndirilməlidir. Əlbəttə, texnologiyanın özü qadağan edilə bilməz və edilməməlidir. Çünki süni intellekt elm, təhsil, tibb, iqtisadiyyat və digər sahələrdə böyük imkanlar yaradır. Lakin bununla yanaşı, ondan sui-istifadə hallarının qarşısını almaq üçün müəyyən hüquqi məhdudiyyətlər və məsuliyyət mexanizmləri formalaşdırılmalıdır.

Əslində texnologiyanın inkişafının ilk mərhələlərində, hələ illər əvvəl qeyd etmişdim ki, süni intellekt texnologiyalarının sürətlə yayılması həm də yeni tip cinayətlərin ortaya çıxmasına da səbəb olacaq. Çünki texnologiya inkişaf etdikcə cinayətkarlar da yeni üsullardan istifadə etməyə başlayırlar. Bu baxımdan onun imkanları genişləndikcə, hüquq sistemi də buna uyğun şəkildə yenilənməlidir. Əgər bu proses vaxtında aparılmasa, texnologiyanın verdiyi imkanlar bəzi hallarda cinayət alətinə çevrilə bilər. Məhz buna görə də hüquq-mühafizə orqanlarının bu sahəyə xüsusi diqqət yetirməsi vacibdir".

Xalidə GƏRAY,
"Yeni Müsavat"

Məşhur şadlıq sarayı bağlandı

Fövqəladə Hallar Nazirliyinin Dövlət Yanğın Nəzarəti Xidməti Xaçmazda yanğın təhlükəli şadlıq sarayının fəaliyyətini dayandırır.

FHN-dən verilən xəbərə görə, Dövlət Yanğın Nəzarəti Xidməti tərəfindən Xaçmaz şəhərində yerləşən "Elmin" şadlıq sarayında keçirilən yoxlama zamanı yanğın təhlükəsizliyi sahəsində çoxsaylı nöqsanların mövcud olduğu, həmin nöqsanların insan həyatı və ya sağlamlığına, ətraf mühitə və dövlətin əmlak maraqlarına birbaşa təhlükə yaratdığı müəyyən edilib.

Məlum olub ki, mövcud vəziyyətdə obyektə hər an baş verə biləcək yanğın qısa müddətdə genişlənərək faciəni qaçılmaz edəcək.

Qeyd olunanları nəzərə alaraq, yanğın təhlükəsizliyi norma və qaydalarının tələblərinin kobud pozulması faktları aşkar edilmiş "Elmin" şadlıq sarayının fəaliyyətinin dayandırılması barədə qərar qəbul olunub.

Həbsdən çıxan keçmiş müstəntiq danışdı

Keçmiş müstəntiq, yazıçı Müşfiq Abbasov 15 sutkalıq inzibati həbs cəzasını başa vuraraq azadlığa çıxıb.

O, həbsi ilə bağlı açıqlama yayıb.

"Artıq azadlıqdayam. Mənə görə narahat qalan insanlara ürəkdən təşəkkür edirəm. Saxlanma şəraitindən razıyam, səhhətim də qaydasındadır.

Əvvəla, bildirirəm ki, mən özümü hansısa inzibati hüquq pozuntusunda təqsirli bilməmişəm və heç bir statusumda (sosial şəbəkədə yazdıqları-red.) qanunu pozmamışam.

İkincisi, əgər kiməsə mənim hansısa statusumu hesab edibse ki, dövlət maraqlarına ziddir, mənə deyilsə, həmin statusu silərdim. Çünki mən daim dövlətimin yanında olmuşam. Bunun üçün inzibati həbsə ehtiyac yox idi.

15 günlük həbs müddətinə gəldikdə, Əmir Teymurun belə bir sözü var. O deyirdi ki, insandan çıxan çirkli qan bəzən onun şüurunu daha da aydınlaşdırır. Bu 15 günü çirkli qan kimi qəbul edirəm və hesab edirəm ki, bu günlər mənim bəsiyyətini bir az da açdı və daha aydın görməyimə vəsilə oldu. Mən dövlətimi və millətimi sevirəm. Nəinki 15 gün azadlığım, bütün həyatım Azərbaycana fəda olsun", - M.Abbasov bildirib.

Xatırladaq ki, M.Abbasov 15 fevralda həbs edilmişdi.

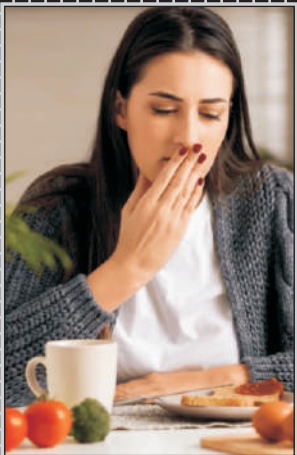
Baş Prokurorluğun onunla bağlı məlumatında bildirilib ki, Müşfiq Abbasov barədə cinayət təqibindən kənar icraatlar idarəsində İnzibati Xətalər Məcəlləsinin 388-1.1.1-ci maddəsi ilə (informasiya ehtiyatında və ya informasiya-telekommunikasiya şəbəkəsində "Informasiya, informasiyalaşdırma və informasiyanın mühafizəsi haqqında" Azərbaycan Respublikasının Qanunu ilə yayılması qadağan edilən informasiyanın yerləşdirilməsinə yol verilməsinə) inzibati xəta haqqında iş üzrə icraat başlanıb. Daha sonra iş baxılması üçün aidiyyəti üzrə Yasamal Rayon Məhkəməsinə göndərilib və məhkəmənin qərarı ilə onun barəsində 15 gün müddətinə inzibati həbs növündə tənbeh tədbiri seçilib.

MUSAVAT

Son səhifə

N 10 (8859) 11 mart 2026

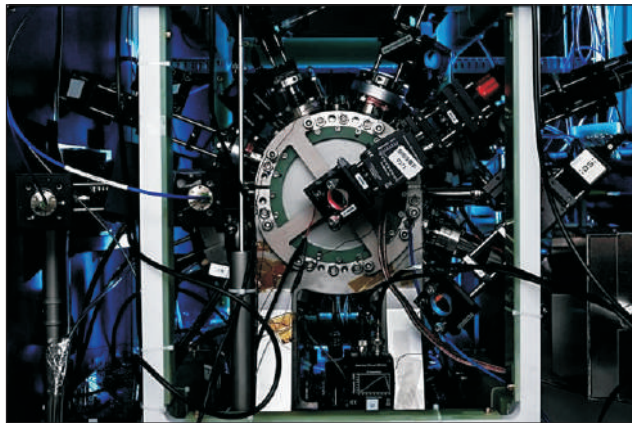
Səhər baş verən ürəkbulanmanın gizli səbəbləri

Rusiya həkimi Olqa Malinovskaya səhər baş verən ürəkbulanmanın səbəblərindən danışır. Oxu.Az-ın xəbərinə görə, Lenta.ru-ya müsahibəsində o, səhər ürəkbulanmasının gizli səbəbləri barədə xəbərdarlıq edib. Həkimin sözlərinə görə, nadir hallarda səhər ürəkbulanması ürək çatışmazlığı və ya qalxanabənzər vəziyyətlərlə əlaqəli ola bilər. Digər səbəblər arasında qastrit və mədə xorası, reflüks xəstəliyi, pankreatit və ya xolesistit kimi mədə-bağırsaq xəstəlikləri ola bilər. Bundan əlavə, diabeti olan insanlarda bəzən səhərlər karbohidrat mübadiləsinin pozulması səbəbindən ürəkbulanması baş qaldıra bilər. Bu halda ürəkbulanmadan əlavə, ağızda quruluq, susuzluq və güclü yorğunluq hissi də yaranır.

Olqa Malinovskaya qeyd edib ki, səhərlər ürəkbulanma həmçinin bəzi dərmanların qəbulu ilə də əlaqəli ola bilər, antibiotiklər və antidepressantlar bu cür simptomlar yarada bilər.

Bundan əlavə, yemək qəbulu arasında uzun fasilə verilməsi səbəbindən yaranan aclıq da ürəkbulanmaya gətirib çıxara bilər. Bu halda, vəziyyət adətən yemək qəbulundan sonra normallaşır.

30 milyard ildə bir saniyəlik xətası olan saat yaradıldı

Çin Elm və Texnologiya Universitetinin alimləri hər 30 milyard ildə bir saniyəlik xəta ilə işləyən saat yaradıblar. Alimlər kvant metrologiyası sahəsində böyük irəliləyiş əldə edərək stronsiumdan yeni nəsil optik saat yaradıblar. Bu cihazın xüsusiyyətləri vaxtın gedishatını əvvəllər ölçməz sayılan dəqiqliklə ölçməyə imkan verir. Saat o qədər sabitdir ki, onun xətası Kainatın yaşından iki

dəfə uzun müddət ərzində bir saniyədən də az təşkil edir.

Sistemin əsas elementi stronsium-87 atomlarıdır. Onlar birölçülü optik qəfəsdə sabitlənir və vəziyyəti 698 nanometr dalğa uzunluğuna malik ultrasabit lazer vasitəsilə yoxlanılır. Alimlər atom titrəyişlərini təhrif edən amillərlə mübarizə üçün yeni üsullar hazırlayıblar: optik qəfəsin işığından yaranan tezlik sürüşməsinin kompensasiyası, atomların vəziyyətinin daha dəqiq kalibrlənməsi, xarici təsirlərin minimallaşdırılması.

Orqanizmdə xolesterinin yüksəlməsi haqda miflər təkzib olundu

Onilliklər ərzində cəmiyyətdə əsl xolesterin fobiyası hökm sürürdü. Yumurta və kərə yağı tıxanmış arteriyaların əsas səbəbi hesab olunurdu. XX əsrin ortalarına aid olan bu mif milyonlarla insanın sevimli səhər yeməklərindən imtina etməsinə səbəb olub. Lakin almaniyalı kardioloq Ullix Laufs uzun müddətdir davam edən mifi rəsmi olaraq təkzib edə bilib.

Oxu.az xəbər verir ki, bu barədə "T-online" portalı məlumat yayıb. Nəşr almaniyalı professoru istinadən bildirir ki, ənənəvi qida məhsulları ilə xolesterinin artması arasında birbaşa əlaqə yoxdur.

"Qan-damar sistemindəki bütün xolesterinin təxminən üçdəikisi öz orqanizminiz tərifindən sintez olunur və bu-

rada əsas rol gündəlik 1 000 mq-dan 1 400 mq-a qədər bu vacib maddəni istehsal edən qaraciyər oynayır. Yalnız cüzi bir hissə birbaşa qidalanmadan daxil olur", - deyir Laufs bildirib.

Həkim bunu belə izah edib: "Bədənimiz maraqlı özünü tənzimləmə sistemindədir. Əgər qaraciyər qida

ilə kifayət qədər xolesterin daxil olduğunu müəyyən edərsə, dərhal öz istehsalının miqyasını azaldır. Məhz buna görə də səhər yumurtanın və ya yağlı buterbrodun qanın biokimyasına təsiri son dərəcə minimaldır.

Əsl təhlükəni emal edilmiş və məhsullarında, sənaye kolbasalarında və "fastfud"da çox böyük miqdarda olan doymuş yağlar təmsil edir. Müasir tibbi analitika sübut edir ki, məhz bu komponentlər aşağısıxlıqlı lipoproteinlərin kəskin artımını təmiz qida xolesterinindən qat-qat aqressiv şəkildə təhrir edir.

Əsas məqam ondan ibarətdir ki, ayrı-ayrı məhsullardan imtina etmək yox, ümumi həyat tərzinə kompleks şəkildə nəzarət etmək lazımdır - bu, balanslaşdırılmış qidalanma, kifayət qədər fiziki aktivlik, çəkiyə nəzarət və stressi idarə etməkdir", - deyir o bildirib.

Bunları bilirsinizmi?

- * İşləyən insanlar təqribən 5 ilini oturmaqla keçirirlər.
- * Hər bir insan yemək bişirmək üçün 2.5 ilini, yemək üçün isə 3.5 ilini sərf edir.
- * Qadınlar 17 ilini yalnız artıq çəkiddən xilas olmaq üçün xərcləyirlər.
- * Qadınlar 8 ilini alış-verişdə, 1.5 ilini isə qadın salonunda keçirir.
- * İnsan 1 ilini ev təmizliyinə sərf edir.
- * İnsan ömrünün 10 ilini işləməklə keçirir. (20-65 yaş arası həftədə 40 saat işləyənlər)
- * İnsan ömrünün 90 faizini qapalı mühitdə keçirir.
- * İnsan ömrü boyunca 9 il televiziya seyr edir. 2 il isə sadəcə reklamları izləyir.
- * Hər bir insan ildə 2 min yuxu görür.
- * Hər bir insan təxminən 4.5 il avtomobil idarə edir və bu insanlar ilin 3 ayını yollarada keçirir.
- * Parisin küçələrini bəzəyən şabalıd ağacları Fransa-ya Türkiyədən gətirilmişdir.
- * İnsan 1.5 ilini hamamda keçirir.
- * "Bugatti Veyron" avtomobili ən yüksək (420 km) sürətlə gedərsə, 13 dəqiqədən sonra təkərləri əriyər. Ancaq bu demək olar ki, mümkün deyil. Çünki 8 dəqiqə sonra benzini bitir.
- * Eskimoslarda ailəsindən məmnun olmayan uşaq iş-tədiyi başqa bir ailə ilə birlikdə yaşaya bilər.

Yaşı 35-dən çox olanların nəzərinə

Ürək-damar xəstəlikləri yalnız yaşlı insanlara aid problem deyil. Yeni araşdırma göstərir ki, kişilərdə risk artıq 35 yaşdan etibarən artmağa başlayır və bu proses qadınlarla müqayisədə təxminən on il daha erkən baş verir.

Milli.Az xarici mediaya istinadla xəbər verir ki, tədqiqatlar ürək sağlamlığına münasibəti yenidən nəzərdən keçirməyə çağırıb.

Adətən 35 yaş insanın karyera planları qurduğu, səyahətlər düşündüyü və ya yeni idman məqsədləri müəyyən etdiyi dövr hesab olunur. Lakin alimlərin fikrincə, məhz bu yaşdan etibarən kişilərdə ürək-damar xəstəlikləri riski qadınlara müqayisədə statistik olaraq fərqlənməyə başlayır və orta yaş dövrü boyunca bu fərq davam edir.

Tədqiqat ABŞ-də 1985-ci ildə başlanan uzunmüddətli CARDIA (Coronary Artery Risk Development in Young Adults) layihəsinin məlumatlarına əsaslanır. Araşdırmada 18-30 yaş arasında olan 5100-dən çox kişi və qadın iştirak edib. İştirakçılar 34 il ərzində müşahidə olunub.

Bu müddətdə onların qan təzyiqi, xolesterin və qanda şəkərin səviyyəsi, bədən kütlə indeksi, qidalanma vərdisləri, fiziki aktivliyi və ürək-damar hadisələri mütləq olaraq qiymətləndirilib.

Alimlər xüsusilə "erkən" ürək-damar hadisələrini, yeni 65 yaşdan əvvəl baş verən infarkt, insult və ürək çatışmazlığı kimi halları təhlil ediblər.

Araşdırmanın nəticələri bir neçə vacib məqamı üzə çıxarıb.

Əvvəla, risk fərqi artıq 35 yaşdan başlayır. Məhz bu yaşdan etibarən kişilər və qadınlar arasında ürək-damar xəstəlikləri riski statistik baxımdan əhəmiyyətli şəkildə fərqlənir.

50 yaşa qədər fərq daha da nəzərə çarpır. Məlumatlara görə, kişilərin təxminən 5 faizi artıq 50 yaşa qədər ürək-damar xəstəliyi ilə qarşılaşır. Qadınlarda isə eyni göstərici orta hesabla 57 yaşda müşahidə olunur, yeni təxminən 7 il gec.

İşemik ürək xəstəlikləri və infarkt hallarında isə fərq daha böyükdür. Bu sahədə kişilər kritik risk səviyyəsinə qadınlardan təxminən 10 il əvvəl çatır.

Maraqlıdır ki, insult hallarında kişilər və qadınlar arasında ciddi statistik fərq qeydə alınmayıb.

Araşdırma həmçinin göstərib ki, bu fərq yalnız həyat tərzinə bağlı deyil. Qan təzyiqi, xolesterin, qlükoza səviyyəsi, bədən çəkisi, siqaret çəkmə, fiziki aktivlik və qidalanma kimi amillər nəzərə alınsa belə, kişilərdə risk yenə də daha yüksək olaraq qalır. Bu isə ənənəvi risk faktorlarının fərqi tam izah etmədiyini göstərir.

Səhifəni hazırladı: SELCAN

Baş redaktor:
Nazim SABİROĞLU

e-mail adres: yenimusavat@mail.ru

"Yeni Musavat"ın kompüter mərkəzində yığılıb, səhifələnilib, "Son dakika" MMC-nin mətbəəsində çap edilib. Əlyazmalar geri qaytarılmır. Müəlliflərlə redaksiyanın mövqeyi uyğun gəlməyə bilər.

Ünvan: Bakı şəhəri,
R.Rüstəmov küçəsi
2528-ci məhəllə ev 44/d
Tel: 520 01 23 (24, 25, 26, 27, 28)

Lisenzia N: B 114
SAYI: 1.500